

Joanna Joas ja Sonja Kukkonen

MUSIIKISTA ILOA ARKEEN -MUSIIKKI- KANSIO VARHAISKASVATTAJILLE

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Joanna Joas ja Sonja Kukkonen	Sosionomi (AMK)	2018
Opinnäytetyön nimi		
Musiikista iloa arkeen -musiikkiansio varhaiskasvattajille		49 sivua 5 liitesivua
Toimeksiantaja		
Linnoituksen päiväkoti, Hamina		
Ohjaaja		
Virve Remes		
Tiivistelmä		
Tämän opinnäytetyön aiheena on alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatus. Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyi Musiikista iloa arkeen -musiikkiansio varhaiskasvattajille. Toimeksiantaja on Linnoituksen päiväkoti Haminassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä musiikkikasvatukseen varhaiskasvatuksessa, sen merkitykseen ja siihen kuinka sitä voidaan eri tavoin toteuttaa, sekä luoda musiikkiansio työvälineeksi varhaiskasvattajille. Tavoitteena oli myös luoda kansioista mahdollisimman monipuolinen, jotta myös musiikin epävarmaksi alueeseen kokevat kasvattajat innostuisivat hyödyntämään musiikkia päiväkodin arjessa. Työn teoreettisessa viitekehyksessä avataan varhaiskasvatuksen ja musiikin käsitteitä sekä kerrotaan musiikkikasvatuksen hyödyistä, erilaisista muodoista ja tärkeistä huomioitavaista asioista musiikkikasvatusta toteutettaessa. Lisäksi työssä kerrotaan lasten musiikillisesta kehityksestä eri ikäkausina. Tiedonkeruu tapahtui päiväkodin henkilöstölle suunnattujen kyselyiden ja haastatteluiden sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla. Alkukartoituskyselyssä selvitettiin, kuinka musiikkikasvatusta sillä hetkellä toteutettiin päiväkodissa sekä varhaiskasvattajien toiveita musiikkiansiota varten. Haastateltavana oli kaksi lastentarhanopettajaa, jotka kertoivat päiväkodin musiikkikasvatuksesta. Kansion alustavasta versiosta pyydettiin palautetta kyselyiden avulla. Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt musiikkiansio sisältää erilaista materiaalia ja vinkkejä päiväkodin musiikkitoimintaan. Kansion alussa on teoriaosuus, jonka jälkeen on koottu esimerkiksi lauluja, loruja ja musiikkileikkejä. Saadun palautteen perusteella kansio on toimiva ja monipuolinen. Kansio sopii hyvin aloittelevalle varhaiskasvattajalle, mutta sisältää hyviä vinkkejä myös kokeneemmille kasvattajille.		
Asiasanat		
musiikki, musiikkikasvatus, varhaiskasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Joanna Joas & Sonja Kukkonen	Bachelor of Social Services	2018
Thesis title Music folder for early childhood educators		49 pages 5 pages of appendices
Commissioned by Linnoitus kindergarten, Hamina		
Supervisor Virve Remes		
Abstract The topic of this thesis is music education for under school-aged children. This bachelor's thesis was conducted as a practice-based study. The outcome of this thesis is a music folder for early childhood educators. The thesis was commissioned by Linnoitus kindergarten in Hamina. The aim of this thesis was to study the role of music education in early childhood education, and the purpose was to define the notability of music education and how it can be executed in different ways. Another aim was to create a music folder for early childhood educators, which they can use as a tool. The folder should be versatile, so that also the educators who feel themselves uncertain with music could become excited to use music on a daily basis in kindergarten. The construct of early childhood education and music are clarified in the theoretical framework of this thesis. Also, the benefits, different forms and important matters of music education are told. In addition, the musical development of a child at different ages is explained in the theoretical framework. The data collection of this thesis was done by inquiries and interviews. Early childhood educators' wishes for the music folder were investigated at the beginning of the survey. The survey also sought how music education was generally executed in kindergarten. Two kindergarten teachers were interviewed about music education in kindergarten. A feedback inquiry was used to examine the educators' opinions of the music folder. The music folder includes different materials and tips for music activities in kindergarten. The music folder starts with a theoretical part, and followed by, for example, songs, short rhymes and music plays. Based on the feedback, the music folder appears to be functional and versatile. The folder is suitable for beginning educators, but it includes also good tips for experienced educators.		
Keywords early childhood education, music, music education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	7
2.2	Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	7
3	MUSIIKKI.....	8
4	MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSESSA	10
4.1	Hyödyt	12
4.1.1	Musiikki ja aivot.....	12
4.1.2	Kielen kehitys ja kulttuuri	13
4.1.3	Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot.....	13
4.1.4	Tunteet.....	15
4.2	Musiikkikasvatuksen muodot	16
4.2.1	Laulaminen	16
4.2.2	Soittaminen.....	17
4.2.3	Musiikkiliikunta	19
4.2.4	Lorut ja laululeikit	20
4.2.5	Kuunteleminen.....	20
4.2.6	Muut tilanteet	21
4.3	Musiikkikasvatuksessa huomioitavaa	21
5	LAPSEN MUSIIKILLINEN KEHITYS ERI IKÄKAUSINA	23
5.1	0–1 -vuotiaat	24
5.2	1–2 -vuotiaat	25
5.3	2–3 -vuotiaat	27
5.4	3–4 -vuotiaat	28
5.5	4–6 -vuotiaat	29
6	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	31

7	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	32
7.1	Prosessi.....	32
7.2	Tiedonkeruu.....	32
7.2.1	Alkukartoituskysely	33
7.2.2	Haastattelut.....	34
7.3	Kansion rakentaminen	37
8	ARVIOINTI.....	38
9	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET.....	42

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Saatekirje ja alkukartoituskysely

Liite 3. Haastattelukysymykset

Liite 4. Saatekirje ja palautekysely

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa. Työmme toimeksiantajana toimii Linnoituksen päiväkoti Haminassa. Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyi Musiikista iloa arkeen -musiikkikansio työväliseksi varhaiskasvattajille. Musiikkikansio sisältää erilaista materiaalia ja vinkkejä päiväkodin musiikkitoimintaan. Kansion alussa on teoriaosuus, jonka jälkeen on koottu muun muassa lauluja, loruja ja musiikki-leikkejä.

Työmme tavoitteena oli perehtyä alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatukseen ja musiikkikasvatuksen merkitykseen sekä siihen, kuinka sitä voidaan eri tavoin toteuttaa. Halusimme luoda kansion, joka sisältäisi mahdollisimman monipuolista materiaalia, jota varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää. Tarkoituksena oli, että myös sellaiset kasvattajat, jotka eivät koe musiikkia omaksi vahvuudekseen, voisivat innostua ja rohkaistua käyttämään musiikkia päiväkodin arjessa. Tiedonkeruu tapahtui päiväkodin henkilöstölle suunnattujen kyselyiden ja haastatteluiden sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla.

Aihe on tärkeä, koska musiikilla on ihmiselle suuri merkitys. Musiikkikasvatuksen hyödyt ovat laaja-alaisia. Yhtenä varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten musiikillisen ilmaisun kehittymistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on ryhmitelty eri oppimisen alueet. Musiikkikasvatus kuuluu ilmaisun monet muodot -oppimisalueeseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä avaamme ensin varhaiskasvatuksen ja musiikin käsitteitä. Musiikki varhaiskasvatuksessa -luvussa kerromme musiikkikasvatuksen hyödyistä, erilaisista muodoista sekä tärkeistä huomioitavista asioista musiikkikasvatusta toteutettaessa. Lisäksi kerromme lasten musiikillisesta kehityksestä eri ikäkausina. Teoreettisen osuuden jälkeen kuvaamme tiedonkeruumenetelmiämme sekä kansion rakentamisprosessia. Lopuksi pohdimme tavoitteiden saavuttamista, työn luotettavuutta ja jatkokehitysideoita.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus tarkoittaa alle kouluikäisille suunnattua pedagogiikkaa painottavaa hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuutta. Sen tavoitteena on täydentää kotien kasvatustyötä lisäämällä hyvinvointia sekä tukemalla lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lisäksi esimerkiksi syrjäytymisen ehkäiseminen, lasten tasa-arvon edistäminen ja oppimisvalmiuksien kehittäminen. Kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatus kunnan tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai kerho- ja leikkitoimintana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8, 14.)

2.1 Varhaiskasvatustilaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustilaki. Laissa säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista ja lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatustilain mukaan päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa on laadittava jokaiselle lapselle oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa luodaan yhteisiä tavoitteita ja määritellään, kuinka lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään suunnitelmallisesti. Tämä tehdään yhdessä lapsen, hänen huoltajiensa ja lastentarhanopettajan kanssa. (Varhaiskasvatustilaki 19.1.1973/36.)

Varhaiskasvatustilaki ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista. Opetushallitus on varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto, ja se laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Perusteiden tarkoitus on edistää ja tukea toimivan varhaiskasvatuksen toteutumista koko Suomessa. Niiden pohjalta laaditaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-9.)

2.2 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tulee olla pedagogista, millä tarkoitetaan lasten kehityksen ja hyvinvoinnin eteen tehtävää ammatillista toimintaa. Sen tulee näkyä kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa, esimerkiksi kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudessa. Kasvatuksella tarkoitetaan kulttuuristen arvojen,

tapojen ja normien välittämistä lapsille. Lapset oppivat kriittistä arvostelukykä, muodostamaan omia mielipiteitä ja tutkimaan omaa identiteettiään. Opetuksessa lapsia innostetaan oppimaan uutta huomioiden lasten yksilöllisyys ja heidän luontainen halu oppia. Hoidon tavoitteena on, että lapsi kokee itsensä arvostetuksi. Fyysisistä perustarpeista huolehtiminen ja tavalliset hoitotilanteet ovat myös kasvatus- ja opetustilanteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20-21.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on ryhmitelty eri oppimisen alueet, jotka ovat osa pedagogisen toiminnan tavoitteita. Niiden avulla lapset saavat monipuolisia oppimiskokemuksia ja henkilöstö ohjausta monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Oppimisen alueet ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Musiikkikasvatus kuuluu ilmaisun monet muodot -oppimisalueeseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

3 MUSIIKKI

Kaikilla kansakunnilla on äidinkielen lisäksi toinen kansallinen ja kulttuuri-sidonnainen kieli, musiikki. Musiikin perinne on säilynyt sukupolvilta toisille, ja musiikki on ollut luonnollisena osana kommunikaatiota niin siirtymäriiteissä, uskonnollisissa yhteyksissä kuin arkipäivän askareissa. Musiikki toimii tunnelman luojana, mielialojen säätelijänä sekä ilmaisijana, ja ihminen on kehittänyt siitä itselleen henkisen työkalun. Musiikki on siis universaalia, ja sillä on merkityksensä yhteisöjen elämässä. Kun tiedostetaan musiikin merkitys ja vaikutukset, voidaan luoda kanavia kulttuurista toiseen sekä parhaimmillaan edistää keskinäistä yhteisymmärrystä ja suvaitsevaisuutta. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 20–23.)

Musiikissa kohtaavat elämän jatkumiselle välttämättömät perustoiminnot ja niiden herättämät tunteet, kuten tarve ymmärtää ja hallita ympäristön äänimaailmaa, sekä leikkimisen ja luovuuden kyky. Musiikilla on kyky koskettaa miltei jokaista ihmistä. Lisäksi musiikilla on rajattomia mahdollisuuksia terapeutissa käytössä. (Sinkkonen 2009, 296.) Voidaan myös sanoa, että musiikki ei

koskaan ole ”vain” musiikkia. Sen mukana tapahtuu kohtaamisia, esimerkiksi tradition, ihmisten, ilmiöiden, arvojen ja asenteiden välillä. Musiikin taustalla on niin sosiaalisia, kulttuurisia kuin taloudellisiakin tekijöitä. Musiikki välittyy traditioiden jatkumona, mutta myös muuntuu jatkuvasti. (Leppänen ym. 2013, 346.)

Musiikki toimii kokonaisuutena. Sillä on omat rakenteensa ja järjestelmänsä. Sitä voidaan pilkkoa perusaineksiin, jotka toimivat myös itsenäisesti. Musiikin peruskäsitteitä ovat esimerkiksi ääni, rytmi, tempo, harmonia, sointiväri, tauko ja dynamiikka. Musiikki siis koostuu ja rakentuu erilaisista käsitteistä, joiden myötä se muotoutuu niin monimuotoiseksi kuin se on (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 17; Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 33–34.)

Korvin kuultava musiikki perustuu värähtelyn aistimiseen, ja sitä varten tarvitaan ääni tai ääniä. Ääni voi olla joko musiikillinen ääni tai hälyääni. Hälyääniä ovat esimerkiksi paukahdus, koputus tai kilahdus, eikä niiden sävelkorkeutta voida määritellä. Musiikillisilla äänillä sen sijaan on määrätty sävelkorkeus. Eri melodioissa voimme hahmottaa sävelkorkeuden vaihtelut. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 34.)

Musiikki sisältää myös taukoja. Sekä äänellä että äänettömällä kohdilla eli tauoilla on oma kestdnsa. Tauot vaikuttavat kokonaisuuden muodostumiseen. Melodia eli sävelmä koostuu toisiaan seuraavista sävelistä. Sävelet eli äänet voivat liikkua alas- ja ylöspäin tai pysyä samalla tasolla eli sävelkorkeudella. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 34, 41.)

Musiikilla on perussyke eli rytmi. Rytmi muodostaa musiikillisen ”selkärangan”. Se voi muuttua tai vaihdella musiikkikappaleen aikana tai pysyä samana. Lisäksi musiikki etenee määrätyllä nopeudella. Tätä nopeutta kutsutaan tempoksi. Myös tempo voi pysyä samana tai muuttua, eli hidastua tai nopeutua musiikin luonteen mukaisesti. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 35.)

Sointivärillä tarkoitetaan kunkin äänen tiettyä ominaisuutta. Tämän kuulemme äänen voimakkuuden ylittäessä kuulohavainnon mahdollistavan kynnyksen. Dynamiikka on äänen voimakkuuden vaihtelua. Voimakkuus voi vaihdella erittäin hiljaisista äänistä tuskallisen voimakkaisiin ääniin. Harmonia muodostuu samanaikaisesti soivista äänistä. Äänten ominaisuuksien yhteisvaikutukset synnyttävät harmonian. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi samalla hetkellä soivien äänten sointivärien ja sävelkorkeuksien suhdetta toisiinsa. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 34–35.)

4 MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSESSA

Musiikki on yksi osa varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista pedagogiikkaa. Sen tulee olla lapsikeskeistä ja eheyttävää, joten kasvattajalta vaaditaan sekä psykologista että kasvatustieteellistä tietämystä. Musiikki on havaitsemista, kuuntelemista, tuntemista ja luomista, mutta myös kuvittelua ja intuitiota. (Ruokonen 2017, 122.)

Musiikki kuuluu olennaisesti varhaiskasvatuksen sisältöihin, joten päivähoidon henkilöstöllä on suuri vastuu suomalaisten lasten musiikkikasvatuksessa. Musiikki päiväkodin arkitilanteissa voi tuottaa lapselle korvaamattomia turvallisuuden tunteen ja mielihyvän kokemuksia. (Ruokonen 2001, 121.) Musiikin tulee kuulua luontevasti varhaiskasvatuksessa olevien lasten päiviin. Lauluilla ja leikeillä voidaan luoda yhteisöllisiä hetkiä niin päiväkodin arkeen kuin juhliin. Laulaminen tarjoaa lapsen itseilmaisulle ja esiintymishalulle luonnollisen kanavan. Aikuisen tulisi kannustaa lapsen halua laulaa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 69.)

Lapsen oikeuksien julistuksessa, johon varhaiskasvatus perustuu, tunnustetaan lapsen oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Musiikki, kuten muutkin taideilmaisun muodot kuuluvat siis jokaisen lapsen perusoikeuksiin. Päiväkodin toiminta ei ole ainoastaan kasvatusta ja hoivaa, vaan myös kulttuurinen kokemus. (Ruokonen 2017, 121.)

Musiikkikasvatus on kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta, johon kumpikin osallistuu omalla tavallaan. Tässä vuorovaikutuksessa kasvattajan tulisi olla valmis oppimaan uutta niin musiikista, tilanteesta kuin toisesta ihmisestä, sekä olla kiinnostunut lapsen näkemyksistä ja kokemuksista. Pitkäkestoisella musiikkikasvatuksella on katsottu olevan yhteys myös lapsen empatiakyvyn ja -taitojen kehittymiseen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 19-20.) Musiikkikasvatus on osana lapsen kokonaisvaltaista ja tasapainoista kasvua. Ensimmäinen musiikillinen kasvatusympäristö tulisi luoda lasta ajatellen ja lapsen ehdoilla. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 69.)

Varhaisiän musiikkikasvatukseen kuuluvat esimerkiksi kuuntelu, soittaminen, laulaminen, musiikin mukaan liikkuminen ja integrointi. Musiikkipedagogit Kodály, Jaques-Dalcroze, Orff ja Suzuki ovat vaikuttaneet keskeisesti suomalaiseen varhaisiän musiikkikasvatuksen kehittämiseen. Lähtökohtana musiikkikasvatuksessa on kuuntelu. Kuuntelun ja yhteissoiton merkitystä pedagogiikassaan tuo esiin Suzuki. Hän korostaa jokaisen lapsen yksilöllistä tukemista sekä kasvua kuuntelun ja musiikillisen vuorovaikutuksen kautta. Musiikillinen äidinkieli opitaan laulamalla. Laulamisen ja lapsille sopivan lauluvaraston luomisen merkitystä korostaa pedagogiikassaan Kodály. Musiikkiliikunnan perustaja on Jaques-Dalcroze. Pienelle lapselle on luontaista liikkuminen musiikin mukaan. Jaques-Dalcroze korostaa musiikin kehollista ja kokonaisvaltaista oppimista musiikkiliikunnan kautta. Lapsille sopivan soittimiston on puolestaan kehittänyt Orff. Hän korostaa musiikkikasvatuksen kokonaisvaltaista prosessi- luonnetta. Integroivassa prosessissa musiikki, laulaminen ja soittaminen, yhdistyvät liikkeeseen ja draamaan. (Ruokonen 2017, 127–128.)

Musiikkikasvatuksen avulla tuetaan erilaisia laaja-alaisen osaamisen alueita, jotka kuvataan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Nämä osa-alueet ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Musiikki voidaan liittää mukaan jokaisen osa-alueen oppimiseen. (Ruokonen 2017, 122.)

4.1 Hyödyt

Musiikki on yhä enemmän läsnä arjessamme ja koskettaa monia eri elämän-alueita. Sen takia musiikin merkitys on suuri. Musiikin avulla voidaan käsitellä tunteita, hakea tunne-elämyksiä sekä heijastaa omaa identiteettiä musiikkiin. Kaiken kaikkiaan musiikilla on voimauttava vaikutus. (Musiikki on äänekäs terapeutti 2012.)

4.1.1 Musiikki ja aivot

Varhaislapsuuden musiikillinen kasvuympäristö vaikuttaa lapsen aivojen ja kielen kehitykseen, ja varhaisella musiikkikasvatuksella on keskeinen merkitys esimerkiksi oppimiseen (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 62). Musiikki esimerkiksi tehostaa oppimista ja saa aivot vastaanottavaisemmiksi. Jo lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana voidaan havaita oppimisvaikeuksien ennusmerkkejä. Aivotutkimuksissa on osoitettu, että neljä ensimmäistä elinvuotta ovat keskeisimmät ihmisen hermoston kypsymisessä. Hermoston tasapainoista kehitystä voi edistää musiikin liittäminen vuorovaikutukseen. Lisäksi se voi tasapainottaa tai ennaltaehkäistä kehityksessä esiintyviä vaihteluja. (Korhonen ym. 2010, 69; Ruokonen 2001, 120.)

Musiikin aivotutkimuksesta on käynyt ilmi, kuinka musiikillinen harrastus vaikuttaa positiivisesti lapsen kehittyviin aivoihin. Tutkimusten mukaan jo pientenkin lasten aiovasteissa nähdään eroja, jos kotona on musisoitu. Myös luova ajattelu ja ongelmanratkaisukyky voivat kehittyä musiikin avulla. Jo lapsena opitaan musiikin hyvinvointia edistävä vaikutus. Tämä on osa itsestä huolehtimisen taitoa. Musiikin alkeissymboleihin tutustuminen sekä äänten hahmottaminen edistävät monilukutaidollista osaamista. (Huhtinen-Hildén 2013, 139; Putkinen, Tervaniemi & Huotilainen 2013; Ruokonen 2017, 122-123.) Lisäksi musiikin harrastaminen kehittää sanallista muistia, eli esimerkiksi kykyä muistaa hokemia ja sanalistoja. Pienillä lapsilla leikit ja musiikkituokiot kehittävät lasten havainto- ja erottelutaitoja. Musiikissa voidaan erotella esimerkiksi matalia ja korkeita ääniä sekä kuunnella musiikin kestoa. (Korhonen ym. 2010, 69; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 68.)

Musiikkikasvatuksessa voidaan käyttää uuden teknologian mukana tuomiaan sovelluksia, joita lapset oppivat usein helposti käyttämään. Älylaitteilla voidaan tehdä esimerkiksi sävellyksiä tai äänimaisemia, jolloin päästään ilmaisemaan musiikillista ajattelua ja kekseliäisyyttä. (Ruokonen 2017, 122–123.)

4.1.2 Kielen kehitys ja kulttuuri

Lapsen kielelliseen kehitykseen on vahvasti yhteydessä laulaminen. Laulamisen kyky kehittyy samanaikaisesti tai jopa ennen, kun lapsi alkaa tuottaa ensimmäisiä sanojaan. Musiikki ja kieli ovat molemmat ihmiselle ominaisia tapoja itsensä ilmaisemiseen sekä vuorovaikutukseen. Lasten musiikillista ja kielellistä kasvatusta on tärkeää toteuttaa leikinomaisin varhaiskasvatuksen menetelmin. Aktiivisen ja musisoivan ympäristön on todettu jouduttavan lapsen laulun kehitystä noin puolella vuodella. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 22; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 62.)

Musiikin avulla voidaan tutustua vieraisiin kulttuureihin, ja musiikki välittää tietoa kulttuuriperinnöstä. Näin lapsen kulttuurinen osaaminen kehittyy. Musiikki voi toimia myös kulttuurisen sopeutumisen välineenä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen keinoilla on hyvät mahdollisuudet edistää esimerkiksi uuden kielen oppimista. Suomi toisena kielenä -oppimisesta on saatu hyviä tuloksia laulamisen avulla. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 25; Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 141.)

4.1.3 Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot

Musiikilla on rauhoittava sekä mielialaa kohottava merkitys. Lasten yhteishenkeä voi lisätä yhdessä musisoiminen. Tämä puolestaan tekee oppimisympäristöstä levollisemmän ja otollisemman. Musiikki ja sen tuottaminen saa aikaan iloa, joka tekee oppimisen erityisen tehokkaaksi varhaiskasvatusiässä. Paras oppimisympäristö on sellainen, jossa ei kilpailla, kunnioitetaan yksilöitä, arvostetaan leikkiä ja hyväksytään erilaiset tunneilmaisut. Musiikkikasvatus varhaislapsuudessa voi parhaimmillaan herättää lapsessa musiikkia kohtaan

elinikäisen kiinnostuksen. Vaikkei musiikkiharrastusta jatkettaisikaan myöhemmin, on varhaisen musiikkiin tutustumisen merkitys joka tapauksessa tärkeä. (Korhonen ym. 2010, 69.)

Musiikillisten taitojen lisäksi musiikki avaa innostavia osallistumisen ja identiteetin rakentamisen mahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia jakamiseen ja uuden luomiseen. Musiikki toimii sosiaalisen ilmaisun välineenä. Lisäksi musiikkitoiminta on usein sosiaalisia taitoja kehittävä. Esimerkiksi musiikkileikit, yhteislaulut, roolileikit ja musiikkiliikunta ovat aktiivista sosiaalista toimintaa. (Leppänen ym. 2013, 346; Ruokonen 2009, 28.) Laulut, leikit, rytmit ja musiikin hahmottaminen toimivat sekä musisoinnin innostuksen, ilon ja motivaation lähteinä että vuorovaikutuksen tukijana ja rikastuttajana. Yhteiset musiikkihetket opettavat tärkeitä sosiaalisia taitoja, kuten oman vuoron odottamista, muiden kunnioitusta ja esimerkiksi välineiden jakamista. Musiikin kautta mahdollistuu myös kaikkien osallisuus, sillä jokaiselle löytyy sopivaa toimintaa (Huhtinen-Hildén 2013, 139; Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 141; Ruokonen 2017, 122-123).

Lontoon yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan musiikki voi parantaa lasten prososiaalista käyttäytymistä sekä ongelmanratkaisukykyä. Prososiaalinen käyttäytyminen tarkoittaa käyttäytymistä, jolla on myönteisiä vaikutuksia toisten ihmisten hyvinvointiin. Tutkimukseen osallistui 24 tyttöä ja 24 poikaa, jotka kaikki olivat 4-vuotiaita. Lapset jaettiin satunnaisesti kahteen ryhmään, joissa toisessa ensin laulettiin ja soitettiin (ryhmä 1) ja toisessa kuunneltiin tarina (ryhmä 2). Tämän jälkeen ryhmissä pelattiin kahta peliä, joissa piti tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja auttaa toisia. Lasten ongelmanratkaisukykyä havainnointiin pelien aikana. (Making music may improve young children's behavior 2013; Prososiaalisuus 2016.)

Musiikkiryhmässä olleet lapset auttoivat toisia 30 kertaa todennäköisemmin ja tekivät enemmän yhteistyötä kuin toisessa ryhmässä olleet. Tutkimuksessa selvisi myös, että tytöt auttoivat muita ja tekivät yhteistyötä todennäköisemmin kuin pojat. Musiikkiryhmässä olleiden poikien ongelmanratkaisukyky oli parempi kuin toisen ryhmän lapsien. Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä,

että musiikilla on suuri vaikutus lasten yhteistyökykyyn ja muiden auttamiseen. (Making music may improve young children's behavior 2013.)

4.1.4 Tunteet

Useissa tutkimuksissa on osoitettu musiikin merkityksellisyyden liittyvän erityisesti erilaisiin tunnekokemuksiin. Musiikki tarjoaa sekä positiivisia tunne-elämyksiä että mahdollistaa myös vaikeiden ja negatiivisten tunteiden käsittelyn. Se tarjoaa mahdollisuuksia monien erilaisten tunteiden kokemiseen, ymmärtämiseen ja ilmaisemiseen. (Saarikallio 2009, 226.) Musiikilla on yhteys varhaisimpiin fyysisiin ja psyykkisiin kokemuksiimme. Sen rakenteiden avulla voimme käsitellä voimakkaita tunteita turvallisesti. Lapsi voi oppia myös käsittelemään esimerkiksi pelkojaan tai tehdä asioita, joita ei muuten uskaltaisi (Ruokonen 2017, 134; Sinkkonen 2009, 289.)

Musiikki on lapsen maailmassa leikin ja fantasian tila. Se luo erilaisia tunnekokemuksia ja ajatteluprosesseja. Musiikillinen oppimisympäristö kehittää, herkistää ja rohkaisee lasta niin kuunteluun, kuin musiikilliseen itseilmaisuuksiin laulamisen, soittamisen, liikkumisen, tanssimisen, maalaamisen ja draaman kautta. Lapsi voi saavuttaa hyvinvoinnilleen merkityksellisiä mielihyvän ja tyydytyksen tunteita taiteeseen ja leikkiin liittyvän mielikuvituksen avulla. Musiikkikasvatuksella varhaiskasvatukseen luodaan sellaisia musiikillisiä oppimisympäristöjä, jotka antavat lapselle mahdollisuuksia onnistumisen ja oppimisen kokemuksiin sekä musiikillisiin elämyksiin. Musiikkikasvatus tukee lapsen kokonaiskehitystä. Myös kotien kasvatustehtävää tuetaan musiikkikasvatuksella. Lisäksi tasoitetaan erilaisista taustoista johtuvia kokemuseroja yksilöllisesti. (Ruokonen 2017, 134; Ruokonen 2009, 22.)

Musiikki kasvattaa itseluottamusta ja kehittää itsetuntoa ja minäkuvaa onnistumisen kokemusten myötä. Myös taidekasvatustoiminnan vaikutusta lasten empatian kehittymiseen on tutkittu. Eheyttävä taidekasvatus ja leikki vaikuttavat keskeisesti tunteiden ilmaisun oppimiseen. Musiikki, kuten muutkin taide-
muodot, voivat auttaa lasta samaistumaan toisen rooliin. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 141; Ruokonen 2017, 133.)

4.2 Musiikkikasvatuksen muodot

Musiikkikasvatusta toteutetaan leikinomaisesti laulamalla, loruttelemalla, ko-keilemalla erilaisia soittimia, kuuntelemalla musiikkia sekä musiikkiliikunnan avulla. Musiikkikasvatusta toteutetaan niin musiikkituokioilla, yhteisillä laulu- ja leikkituokioilla kuin perushoitotilanteissakin. Musiikkia voi yhdistää monenlaisen toimintaan. Lisäksi päiväkodeissa tehdään monesti retkiä kevät- tai joulukirkkoon ja järjestetään muita musiikillisia tapahtumia. (Musiikki varhaiskasvatuksessa; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.)

4.2.1 Laulaminen

Kaikilla ihmisillä on oikeus laulaa. Kun lauletaan lapsiryhmän kanssa, kaikkien tulee saada nauttia siitä. Yhdessä laulamiseen vaikuttavat monet seikat. Joillakin lapsista saattaa olla paljonkin kokemusta laulamista tai sen kuuntelemisesta, kun taas toisilla ei ollenkaan. Lasten äänialojen vaihtelu saattaa hankaloittaa samalta sävelkorkeudelta laulamista. Jotta laulua voidaan laulaa yhtä aikaa ja samalta sävelkorkeudelta, edellytetään laulu- ja kuuntelukyvyn lisäksi sosiaalisia valmiuksia, keskittymiskykyä ja muiden huomioon ottamista. Kun laulu on tarpeeksi helppo ja tuttu, pystyy tottumatonkin lapsi osallistumaan tilanteeseen turvallisesti. Onnistumisen kokemukset rohkaisevat jatkamaan eteenpäin. Laulamiseen virittymistä, musiikillisia valmiuksia ja ryhmän keskittymiskykyä voidaan harjoitella esimerkiksi kaikumenetelmän avulla. Tärkeintä laulutilanteissa on kuitenkin turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Laulaminen ei voi olla mekaanista suorittamista. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 155–156.)

Lauluja valitessa voidaan miettiä esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Onko laulu sellainen, jota lauletaan toistuvasti? Onko laulu entuudestaan tuttu vai uusi? Tuleeko laulusta ”kestohitti” vai tiettyyn tarkoitukseen sopiva ”välipala”? Onko laulu monipuolinen, voisiko siihen liittää jatkossa esimerkiksi leikin, soittimia, kehorytmiä tai tanssia? Tarvitaanko laulua vain jonkin tietyn teeman kuljettamiseksi? Onko laulu ikätasolle sopiva? Myös laulun säveltä voidaan tutkia. Pystyykö aikuinen laulamaan laulun vaivatta ja onko äänialue myös lapsille sopiva? Laulun tekstistä taas voidaan pohtia, sopiiko se käsiteltävään

teemaan tai tavoittaako se oikean tunnelman. Onko teksti sopiva lasten suuhun? (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 22–23.)

Laulun opettamiseen on monenlaisia tapoja. Laulua voidaan ensin lorutella lyhyissä pätkissä, ilman sävelmää, toistaen vain tekstiä. Ryhmää voidaan pyytää toistamaan lorua kaikuna. Lorujen ja laulujen tukena voidaan käyttää myös kehorytmejä. Laulun perussyke voidaan opetella eri tavoin, kuten rummuttaen, taputtaen tai kapuloilla. Tekstin mukana voidaan liikkua, ja tekstiin voidaan keksiä laulua tukevat liikkeet. Laulun tarina voidaan kertoa myös kuvilla tai vaikkapa nukeilla. Aikuinen voi laulaa itse koko laulun ja pyytää muita kuuntelemaan. Laulua voidaan opetella yksi säe kerrallaan, ja pyytää ryhmää toistamaan kaikuna. Aluksi voidaan myös opetella pelkästään kertosäe. Lisäksi laulua voidaan kuunnella esimerkiksi cd-levyltä tai Spotifysta. Laulua kuunnellessa voidaan myös piirtää, tai aikuinen voi piirtää/kuvittaa laulua samanaikaisesti, kun laulaa. Yhteinen tekeminen ja vuorovaikutus on tärkeää. Lisäksi toistaminen ja kertaaminen tuottavat oppimisen kokemuksia. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 23–24.)

4.2.2 Soittaminen

Lapsen maailma täyttyy erilaisista äänistä. Lasta ympäröivät kodin arkiäänet sekä ympäristön, luonnon ja soittimien äänet. Oman sekä läheisten ihmisten äänten löytäminen ja etsiminen ovat lapselle ensisijaisen tärkeitä heti syntymästä lähtien. Lapsen saadessa käteensä jotain hän tahtoo usein kokeilla, millainen ääni siitä syntyy. Tärkeä lähtökohta soittamiselle on kokeilu, kuuntelu sekä ääniin reagoiminen liikkein. Soittamiseen voidaan johdatella sekä kokeilun että imitaation kautta. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 213.)

Erilaisten äänten viehätys houkuttelee kokeilemaan myös erilaisia soittimia. Soittimiin tutustumiselle, tutkimiselle ja kokeilemiselle on hyvä varata aikaa. Lapsi voi tutustua ensin itsenäisesti erilaisten soittimien ääniin tai siihen, miltä ne tuntuvat kädessä. Kun aletaan soittaa oikeasti, aikuisen on kuitenkin tärkeää ohjata lasta oikeanlaisiin soittotapoihin ja -asentoihin. Myös keho on monipuolinen soitin. Siitä lähtee lukemattomia erilaisia ääniä, ja jokaisen keho soi omalla tavallaan. Kehosoittaminen valmistaa lasta soittotehtäviin. (Lapsi ja

musiikki seurakunnassa 2016, 25; Lindberg-Piironen ym. 2017, 218.)

Voidaan ajatella, että keskeinen tavoite soittamisessa on musiikin yhdessä kokeminen. Lasta rohkaisevat myönteinen ilmapiiri, oppimisen ilo ja yhdessä tekeminen. Soittamisella on sosiaalisia tavoitteita, joita ovat esimerkiksi ilon kokeminen yksilönä ja ryhmänä, musiikillisen yhteisön luominen ja siihen kasvaminen, yhteissoittoon harjaantuminen sekä oman soittovuoron odottamiseen ja toisten kuuntelemiseen oppiminen. Soittamisen musiikillisia tavoitteita puolestaan ovat rytmitajun ja rytmiiikan kehittyminen, melodisen ja harmonisen ajattelun kehittyminen, musiikillisen muodon hahmottaminen, musiikillisen muistin kehittyminen, musiikkitiedollisten valmiuksien perustan luominen sekä oma musiikillinen keksintä. Lisäksi soittaminen kehittää sekä hieno- että karkeamotorisia valmiuksia ja koordinaatiokykyä. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 224–225.)

Soittamisella on myös tiedollisia tavoitteita, kuten erilaisten soittimien tuntemisen ja käsittelemisen oppiminen, sekä musiikillisten tekijöiden merkityksen kokeminen ja ymmärtäminen elämyksellisesti. Nämä musiikilliset tavoitteet ohjaavat kaikkea musiikkitoimintaa. Suunnittelussa tulee huomioida lapsilähtöisyys sekä soittajien musiikillinen valmiustaso. Soittamiseen keskittymisen lisäksi on tärkeää saada myös leikkiä, laulaa ja liikkua. Myös soittamisessa turvallinen ilmapiiri on tärkeää. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 224–225.)

Kun lapsi oppii taputtamaan, voidaan harjoitella musiikin perussykettä. Esimerkiksi sanarytmeihin perustuvat imitaatiot ovat yksinkertaisia rytmiharjoituksia. Aikuinen voi rytmittää sanoja taputtamalla tavuja, esimerkiksi si-ni-nen. Lapset vastaavat taputtamalla saman rytmin. Myöhemmin haastetta voidaan lisätä muuttamalla sanoja lauseiksi. Hieman kehittyneempää koordinaatiota vaatii jaloilla tömistely. Esimerkiksi musiikin tahdissa marssiminen on jaloille hyvää rytmiharjoitusta. Tömistykset kehittävät tasapainoa, tuntoaistia ja rytmistä tajua. Kokonaisvaltaisen liikkeen kautta rytmitaju vahvistuu, sekä kontakti omaan kehoon lujittuu. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 26.)

Myös vuorovaikutustaitoja ja oman vuoron odottamista voidaan harjoitella soittoharjoituksilla. Kun toinen ryhmä soittaa, on toisen ryhmän vuoro kuunnella. Tärkeä taito on myös hiljaisuuden kuunteleminen. Lisäksi soittamisella voidaan tuoda tuttuihin lauluihin uusia virikkeitä, jolloin myös opetuksellinen sisältö kasvaa. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 26.)

4.2.3 Musiikkiliikunta

Tärkeä osa musiikkikasvatusta ja musiikkituokioita on musiikkiliikunta. Kehollisuus mahdollistaa aina syvemmän oppimiskokemuksen paikoillaan istumisen sijasta. Musiikkiliikunnassa yhdistyvät musiikki, liike, kuuntelu ja laulaminen. Se tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden musisoida liikkeen avulla. Opettajan heittäytyminen kannustaa lasta ja tarjoaa kohtaamisen, ilmaisun ja liikkeen mallin. (Lindberg-Piiroinen ym. 2017, 273.)

Monipuolisesti rakennettu musiikkiliikuntatuokio antaa lapselle sekä sääntöjä että kokeilun vapauden. Se vahvistaa lapsen omien taitojen mukaan toimimisen. Musiikkiliikunnalla vahvistetaan esimerkiksi kehonhallintaa, hieno- ja karkeamotoriikan kehittymistä, oman kehollisen ilmaisun ja keksinnän kehittymistä, sääntöjen ymmärtämistä ja oppimista, minäkuvan ja itsetunnon vahvistamista, muistin harjoittamista, kokemusten jakamista sekä yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja. Tärkeintä on musiikin ilon kokeminen liikkeen ja tanssin kautta. (Lindberg-Piiroinen ym. 2017, 275–276.)

Musiikkiliikunta sopii hyvin esimerkiksi äänen keston, melodian, dynamiikan vaihtelun, rytmiiän ja tempon vaihtelun sekä musiikillisen muodon hahmottamiseen. Liikkumisharjoitukset kehittävät lapsen rytmitajua. Lisäksi lapsi oppii liikkumaan erilaisissa muodostelmissa, esimerkiksi jonossa tai rivissä. Yhteiset piirileikit ja tanssit opettavat ryhmässä toimimista sekä ohjeiden vastaanottamista ja noudattamista. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 28; Lindberg-Piiroinen ym. 2017, 276.)

4.2.4 Lorut ja laululeikit

Musiikki tukee kielen oppimista eri tavoilla. Esimerkiksi sanarytmien käyttö voi helpottaa tavuttamaan oppimista ja sitä kautta lukemaan oppimista. Sanarytmien kautta myös musiikin rytmikuvioiden hahmottaminen helpottuu. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 254.)

Laululeikkien keskeinen tavoite on kehon hahmottaminen ja motoriikan monipuolinen kehittäminen. Sormileikit kehittävät hienomotoriikkaa ja liikunnallisemmat laululeikit karkeamotoriikkaa. Laululeikkejä on hyvin monenlaisia, ja niitä soveltamalla on helppo luoda niistä helpompia tai haastavampia. Laululeikkien tempoa voi vaihdella, ja niitä voi leikkiä myös ilman ääntä, mikä kehittää sisäistä kuuloa. Helpot piiri- ja laululeikit kehittävät lisäksi lapsen muusiisuutta ja vuorovaikutustaitoja ja ovat siksi tärkeitä ja tarpeellisia (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 28; Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 280.)

4.2.5 Kuunteleminen

Keskeisessä osassa kaikessa musiikin harjoittamisessa on kuunteleminen. Erilaiset musiikkikäyttötymisen muodot perustuvatkin kuuntelemiseen. (Ahonen 2004, 109.) Kuuloaistimme tarvitsee myös aikaa levätä, ja tähän auttaa hiljaisuus. Kuunteleminen edellyttää kuulemisen lisäksi kuulijan omaa aktiivista toimintaa. Kuunnellessa täytyy keskittyä, tehdä tietoisia havaintoja sekä suorittaa erilaisia valintoja. Kuuntelukasvatuksen opetus musiikkikasvatuksessa on entistäkin tärkeämpää. Kuunteleminen on oppimisen perusedellytys ja kaiken toiminnan lähtökohta. Kuuntelemisessa on kyse myös vuorovaikutustaitojen harjaannuttamisesta. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 179–180.)

Jokainen ihminen myös kokee kuunteluelämyksen omalla tavallaan. Olosuhteet sekä oma psyykinen ja henkinen vireystila vaikuttavat kuunteluelämykseen. Lähtökohtana musiikin kuuntelemisen oppimiseen voidaan pitää sitä, että lapsi ymmärtää mitä kuunteleminen oikeastaan tarkoittaa. Keholla kuunteleminen voi toimia hyvänä harjaannuttamistapana: äänen aikana liikutaan vapaasti ja hiljaisuus eli tauko koetaan pysähtymällä. (Lindberg-Piironen ym. 2017, 183–185.)

4.2.6 Muut tilanteet

Musiikki voi toimia helpottavana tekijänä esimerkiksi lasta turhauttavissa odotustilanteissa. Musiikin avulla lapsi voidaan saada mukaan yhteistyöhön ja huomio kiinnitettyä muualle ei-toivotusta toiminnasta. Leikki-ikäisen lapsen päivään kuuluu keskeisenä osana musiikki, ja musiikkikasvatus kehittää lasta kokonaisvaltaisesti. Myös esimerkiksi maahanmuuttajalasten ryhmissä musiikki toimii hyvin ensimmäisenä viestintäkanavana. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 69.)

4.3 Musiikkikasvatuksessa huomioitavaa

Oppimistyyliimme ovat erilaisia, ja musiikista voi nauttia ja siihen voi osallistua eri tavoin. Nämä erilaiset tavat on tärkeää huomioida musiikkikasvatuksessa. (Lapsi ja musiikki seurakunnassa 2016, 20.) Kasvattajan tulisi nähdä jokaisessa oppijassa potentiaali. Jokaisella on kyky oppia, ja oppimisen kokemukset ovat jokaiselle arvokkaita. Erilaisuus kannattaa nähdä rikkautena, ja mahdolliset opetuksen haasteet kehitysmahdollisuuksina. Erilaisia oppimistyyliä sekä jokaisen omia voimavaroja kannattaa hyödyntää. Ideoita ja kokemuksia on hyvä jakaa muiden ammattilaisten kanssa. Oppimisen ja onnistumisen kokemuksista ja edistymisestä tulisi muistaa nauttia yhdessä lasten kanssa. (Kaikkonen & Laes 2013, 112.)

Lähtökohtana lasten ohjauksessa on hahmottaa lasten ikä, musiikilliset kehitysvaiheet ja kiinnostuksen kohteet sekä lapsilähtöisyys. Yhtenä haasteena on myös herättää uusia musiikillisiä kiinnostuksen kohteita lapsissa. Myös lapsen yksilöllinen tukeminen ilmaisun ja musiikillisen kehityksen vyöhykkeellä kaipaa entistä suurempaa huomiota. (Ruokonen 2017, 125.)

Kun toimitaan lasten parissa, musiikkia lähestytään lähtien liikkeelle rytmistä, omasta äänestä ja kehosta. Pienten lasten kohdalla kyse on enemmän lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ohjaamisesta kuin esimerkiksi korkeatasoisen taitteen tekemisestä. Tärkeää on lapsen mielenkiinnon herättäminen. Lapsi oppii

sen, mitä haluaa oppia, mikä tuntuu mielekkäältä ja merkittävältä ja mielenkiintoiselta. (Marjanen 2009, 393.)

Tärkeää on myös käyttää eri toimintatapoja musiikkihetkellä, esimerkiksi laulamista, liikkumista, soittamista ja kuuntelua. Hyvän musiikkihetken tavallisia työtapoja ovat liikkuminen, musiikin kuunteleminen, laulaminen ja soittaminen, joko keho- tai rytmisoittimilla. Eri toimintatavat musiikkihetkellä pitävät lasten mielenkiintoa yllä. (Paasolainen 2009, 19.)

Musiikkihetkellä tulee olla selkeä aloitus. Se voi olla esimerkiksi joka hetken alussa toistuva alkulaulu. Laulut tai lorut, joissa mainitaan jokaisen lapsen nimi, ovat lapsille mieluisia, ja niiden avulla kaikki tulevat huomioiduiksi. Toimintaan voi tuoda jatkuvuutta ja sisältöä keksimällä siihen jonkun hahmon, joka kulkee toiminnan mukana. Toiminnassa tulee olla paljon lapsille ennestään tuttua sisältöä, jota voi halutessa soveltaa esimerkiksi keksimällä uudet sanat. Uusien asioiden opettaminen kannattaa tehdä toiminnan alussa, koska silloin lapset jaksavat keskittyä. (Paasolainen 2009, 19–20.)

Liikunta on tärkeää musiikkihetkellä, koska se lisää lasten mielenkiintoa ja jaksamista. Liikuntahetket on hyvä pitää viimeistään musiikkihetken puolessa välissä. Liikkumisen jälkeen on hyvä hetki soittaa keho- tai rytmisoittimia. Soittaminenkin parantaa lasten keskittymiskykyä. Lopuksi vielä kerrataan uusi asia ja lopetetaan toiminta tuttuun loppuloruun tai -lauluun. (Paasolainen 2009, 20.)

Jotta musiikkihetki olisi kaikille mieluinen kokemus, täytyy siinä olla turvalliset ja selkeät rajat. Näiden rajojen sisällä lapset pystyvät itse tekemään päätöksiä ja oppivat näin tärkeitä asioita elämästä. Rajojen sisällä on mieluista laulaa, lorutella, liikkua, esiintyä ja hassutella. Musiikkihetkellä turvallisia rajoja luovat tervehtiminen, toisten kuuntelu ja kunnioittaminen, oman vuoron odotus, ohjeiden noudattaminen ja anteeksiantaminen ja -pyytäminen. (Paasolainen 2009, 9.)

Suunnittelu, toteutus ja arviointi

Suunniteltaessa varhaisiän musiikkikasvatusta tavoitteiden asettaminen on tärkeä toimintaa ohjaava tekijä. Keskeistä kaikille suunnatussa musiikkikasvatuksessa ovat ne musiikilliset toiminnot, joiden avulla pyritään monipuoliseen oppimiseen ja kasvuun. Musiikki ja musiikkikasvatus asetetaan siis palvelemaan lapsen kokonaiskehitystä. Tavoitteet tulee asettaa niin, että lapset tulevat huomioon otetuiksi myös yksilöinä. Opetus oppimisympäristön suunnittelua mukaan lukien tulisi suunnitella niin, että se rohkaisee lasta oppimaan. Oppimisympäristön tulisi olla monipuolinen ja vaihteleva sekä tarjota lapsille mahdollisuuksia toimintaan sekä yksilöinä että yhdessä ryhmänä. (Marjanen 2009, 390, 393.)

Pohjaa musiikkikasvatuksen suunnittelulle ja toteutukselle luovat varhaiskasvatuksen arvoperusta ja siihen pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt ja yhteistyötahot. Musiikkikasvatuksen lähtökohtana tulisi olla lasten tarpeet ja mielenkiinnon kohteet sekä merkitykselliset asiat heidän kasvuympäristössään. Myös musiikkitoiminnassa dokumentointia olisi hyvä tehdä. Reflektoinnin kautta musiikkikasvatuksen suunnittelua voidaan kehittää. Dokumentoinnin avulla opettaja voi arvioida niin omaa työtään kuin lasten kehitystä. (Ruokonen 2017, 122, 134.)

5 LAPSEN MUSIIKILLINEN KEHITYS ERI IKÄKAUSINA

Lapsen musiikillinen elämä alkaa jo varhaisessa vaiheessa. Ennen puhumisen, soittamisen tai laulamisen oppimista lapsi esimerkiksi kommunikoi äänntelemällä, kuuntelee ympäristön ääniä sekä tutustuu itse tuottamiinsa ääniin. (Partti ym. 2013, 60.)

Lapsen musiikillista kehitystä voidaan kuvata ikäkausittain, mutta tulee muistaa, että ikä ja musiikillinen kehitystaso eivät välttämättä kohtaa. Varhaisiän musiikkiympäristö vaikuttaa lapsen musiikillisiin taitoihin. Jos lapsi on saanut vain vähän musiikkikokemuksia, voi esimerkiksi yhden säkeen laulaminen tuntua oudolta, lapsen iästä riippumatta. Aikuisen tehtävä on mahdollistaa lapsen osallisuus musiikillisen oppimisen prosessissa. Lapselle annetaan virikkeitä ja

kannustetaan luovaan ilmaisuun. Palautteen tulee olla rakentavaa ja kannustavaa, ja siinä tulee ottaa huomioon lapsen musiikillinen kehitystaso. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 94–95.)

Musiikkikasvatus alkaa jo ennen lapsen syntymää. Jo sikiöaikana lapsi havaitsee erilaisia ääniä ja reagoi niihin. Myös äidinkielen oppiminen alkaa. 3-kuukautinen sikiö kuulee eri ääniä ja reagoi niihin liikkuen. Sikiöaikana musiikki voi lisätä lapsen hyvinvointia ja ehkäistä erilaisia henkisiä tai fyysisiä ongelmia. Sikiöaikana musiikkikasvatusta saaneilla lapsilla on yleensä kiinnostusta musiikkiin syntymästä lähtien. Vauva tunnistaa tuttujen läheisten äänet sekä tutut laulut, ja ne tuovat lapselle turvaa. Varhaisessa vuorovaikutussuhteessa esiintyvällä laulamisella on positiivinen vaikutus lapsen ääntelyyn ja puheenkehitykseen. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 83–88.)

5.1 0–1-vuotiaat

Alle 1-vuotiaana musiikin avulla vahvistetaan lapsen perusturvallisuuden tunnetta. Musiikki kehittää kuuntelu- ja keskittymiskykyä ja innostaa lasta liikkumaan. Vauvaiässä musiikkikokemus on kokonaisvaltaista. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 96.) Aikuisen on hyvä rakentaa vuorovaikutussuhdettaan lapseen musiikin avulla. 0–6-kuukautisen vauvan musiikkikasvatus on lapselle puhetta, loruja ja lauluja, jossa rytmi on yksinkertainen. Tiedyt laulut toistetaan aina nukuttamistilanteissa, jotta niiden tarkoitus on selkeä. Nukutushetket ovat tärkeitä, sillä vauvat tarvitsevat paljon unta kehittyäkseen. Esimerkiksi äidin laulaminen ja samalla vauvan keinuttaminen sylissä tehostaa laulun vaikutusta ja antaa vauvalle kokonaisvaltaisen kokemuksen äidin kehon kautta. (Hujala & Turja 2016, 126–127; Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 97.)

0–1-vuotias lapsi tunnistaa sointiväriin perusteella äidin tai tutun hoitajan äänen ja vastaa siihen. Lapsi on sensitiivinen äänen voimakkuudelle ja sointiväriin ja voi säikähtää kovia ääniä. Tunteitaan lapsi ilmaisee ja kokee äänensävyissä. Lempeät äänet ja keinuttavat rytmit, esimerkiksi kehtolaulut rauhoittavat lasta. Lapsi assosioi tiettyjä ääniä tiettyihin asioihin, kuten lepoon tai ruokailuun. Kauniista äänistä lapsi saa mielihyvän kokemuksia ja vastaa ääniin jokeltaen tai liikkeillä. (Ruokonen 2001, 125.)

6–12 kuukauden iässä lapselle puhutaan perushoitotilanteissa ja lauletaan pieniä lauluja. Perushoitotilanteissa toistuvat laulut tai lorut rakentavat lapsen perusturvallisuuden tunnetta ja minuuden syntyä. Lasta rohkaistaan vastaamaan puheeseen ääntelyllä. Lisäksi kannattaa toistaa samoja tuttuja ja yksinkertaisia lauluja. Lapsi oppii tämän ikäisenä myös erottamaan erilaisista asioista tulevia ääniä. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 99; Ruokonen 2011, 62–63.)

Jokeltelulaulut ovat lasten ensimmäisiä omia musiikillisia tuotoksia. Usein jokeltelulaulut syntyvät reaktioina miellyttäviltä kuulostaviin ääniin, kuten musiikkiin. Tällöin ne tuntuvat ilmaisevan hyvänolon tunnetta. Puhejokeltelu alkaa ennen laulamista, mutta usein lapsi laulaa ensimmäiset jokeltelulaulunsa jo, ennen kuin osaa sanoa ensimmäisen sanansa. (Ahonen 2004, 85.)

5.2 1–2-vuotiaat

1–2-vuotiaan lapsen musiikillinen ilmaisu monipuolistuu. Aikuisen laulua aletaan imitoida melodisesti ja rytmisesti. Lapsi on kiinnostunut äänistä, haluaa leikkiä ja muunnella ääniä esimerkiksi suullaan. Lapsi ilmaisee musiikkia liikkeen kautta jo monipuolisemmin ja käyttää äänen tekemiseen molempia käsiään. Musiikkiliikuntaan liittyy vahva sosiaalinen kanssakäyminen. Lapsi alkaa lyhyissä jaksoissa ilmaista musiikin sykettä liikkeessä. Lapsen kyky ja halu spontaaneihin lauluihin lisääntyy, mutta spontaanit laulut ovat vielä rytmisesti hyvin yksinkertaisia. (Ruokonen 2001, 125.)

16–18 kuukauden ikäinen lapsi maistelee uusia oppimiaan sanoja tai laulun tai lorun pätkiä useita kertoja toistaen. Hän rakastaa samojen leikkien, laulujen ja lorujen toistamista. Musiikin soidessa lapsi alkaa usein liikkua, taputtaa tai hytkyä sen sykkeessä. Tämän ikäinen lapsi oppii tietoisesti kuuntelemaan sekä tunnistamaan ja havainnoimaan musiikkia ja erilaisia ääniä. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 65.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksella on suuri merkitys erityisesti lapsen kielen kehitykselle (Ruokonen 2011, 62). Laulaminen auttaa lasta nauttimaan äänestä,

ja sitä kautta se auttaa muodostamaan puhumisessa tarvittavia ääniteitä. Musiikin avulla lasta voidaan auttaa toimimaan toivotulla tavalla. Musiikilla voidaan rauhoittaa lasta turhautumistilanteissa tai siirtää lapsen huomio muualle ja saada hänet tekemään yhteistyötä. Laululeikkien avulla lasta voidaan ohjata toimimaan oikein positiivisessa ilmapiirissä. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 104.)

Lapsi oppii kuuntelemaan muita ja odottamaan vuoroaan, kun välillä lauletaan tai soitetaan yhtä aikaa ja välillä vuorotellaan. Kun käytettävät laulut nimetään, lapset saavat itse toivoa haluamiaan lauluja. Säännöllisin väliajoin yhdessä aikuisen kanssa lausutut tutut lorut ja sormileikit tuovat lapselle turvallisuuden tunnetta ja rentouttavat. Tässä iässä lapsi voi käyttää kehosoittimia ja pieniä rytmisoittimia. Lapsille on hyvä näyttää erilaisia rumpuja ja antaa heidän kokeilla niitä, jolloin hienomotoriikka ja käden koordinaatio kehittyvät. Lapsi voi soittaa rummulla perusrytmiä. Lapsen kanssa voidaan aloittaa helpot piirileikit. Laululeikki täytyy aloittaa ja lopettaa yhtä aikaa. Musiikkileikki auttaa lasta oppimaan erilaisia musiikin kokemiseen liittyviä vastakohtia, esimerkiksi suuri – pieni. Kun lapsi jokeltelee, aikuisen tulee vastata siihen osoittamalla innostusta lapsen ääntä kohtaan. Jos lapsi yrittää itse laulaa tuttua laulua, aikuinen voi hyräillä mukana. Näin lapsi tietää tulevansa kuulluksi ja alkaa kehittää omaa musiikillista ilmaisuaan. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 105–108.)

18–24 kuukauden ikäinen lapsi voi jo laulaa kokonaisen laulun säkeen, vaikka alkaisi vasta puhumaan muutaman sanan lauseilla. Lapsi saattaa toivoa hoitajalta tiettyä laulua, äänтелеillä jotain laulun kohtaa tai näyttämällä siihen liittyvän leikkiliikkeen. Päivittäisissä tilanteissa toistuvat, yksinkertaiset ja lyhyet laulut ovat tärkeitä tämän ikäisten lasten kanssa. Lapsi alkaa nopeasti matkia ja toistaa näitä lauluja, jotka voivat olla itsekin keksittyjä. Lapsi saattaa laulella esimerkiksi ajatuksiaan tai päivän tapahtumia yksin puuhaillessaan tai vapaassa leikissä. Spontaani laulaminen on lapsen oma-aloitteisesti, ilman vanhempien ohjausta tai aloitetta tuottamaa laulua. Laulut ovat aluksi sanattomia hyräilyjä, mutta vähitellen lapsi alkaa käyttää niissä oppimiaan sanoja. Tällaista spontaania lauluimprovisaatiota on hyvä vaalia, ja kasvattaja voi ruokkia

sitä menemällä itsekkin mukaan. (Ahonen 2004, 85; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 66.)

Yksi-kaksivuotiaiden lasten kanssa laulettavien laulujen ja tehtävien tulee olla lyhyitä ja vähäsanaisia. Näin lapset jaksavat keskittyä itse tekemiseen, ja heille tulee onnistumisen tunne. Tämä ja samojen laulujen toistaminen tukee lapsen itsetunnon kehittymistä ja kasvattaa innostusta uuden oppimiseen. Yksi-kaksivuotiaiden kanssa musiikkihetkellä kannattaakin keskittyä yhden pienen laulun opetteluun eri tavoin, esimerkiksi laulaen ja soittaen. Pienikin laulu kannattaa jakaa vielä pienempiin osiin, sillä mitä pienempi kokonaisuus opitaan kerrallaan, sitä tukevampi pohja on tulevalle oppimiselle. Lisäksi tutut laulut lisäävät turvallisuuden tunnetta. Uusia asioita tulee ottaa mukaan pikkuhiljaa. (Paasolainen 2009, 10.)

5.3 2–3-vuotiaat

2–3-vuotias lapsi laulaa jo enemmän ja pidempiä lauluja, nauttien ilmaisustaan. Kotitaloudesta löytyvät tavarat ja astiat ja niistä kuuluvat äänet kiinnostavat lasta, ja hän tutkii niitä. Lapsi osaa taputtaa molempia käsiä käyttäen tutun laulun perussykkeen. Kun rytmi liittyy sanoihin, lapsi reagoi siihen ja toistaa rytmin. Musiikkiliikunnassa tilan käyttö ja sen haltuun otto ovat lapselle merkityksellisiä. Myös koordinoidummat liikkeet lisääntyvät. Tässä iässä spontaanit laulut kasvavat pidemmiksi. (Ahonen 2004, 85; Ruokonen 2001, 125.)

Noin 2,5-vuotiaana lapsi oppii jäljittelemään tuttuja lauluja, ja paria opitun laulun sanaa saatetaan toistella joka hetki tai liittää omiin lauluihin. Tämän ikäinen lapsi alkaa myös toistaa tiettyjä yksinkertaisia melodia- tai rytmikuvioita. Alle kolmevuotiailla laulu on erityisesti toiminnallisuuteen liittyvää ja tilan-nesidonnaista. Näin pienet lapset eivät välttämättä nauti yhteislaulusta, vaan jokainen laulaa omien kokemustensa kautta. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 66.)

Kahden–kolmen vuoden iässä lapsi pystyy musiikin avulla tunnistamaan päivän eri vaiheita. Laulaminen, soittaminen, tanssi ja kuunteleminen on omaksuttu tavallisiksi tavoiksi ilmaista itseä. Musiikki on suuri osa turvallisuuden

tunnetta. Uudessa ympäristössä voidaan laulaa tuttuja lauluja, jolloin lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Kuuloon perustuvaa erottelukykystä käyttämällä lapsi voi oppia laulamaan jotakin lähes oikein, oikeassa rytmissä ja tempoa vaihdellen. Kuuloon perustuvalla erottelukyvulla on suuri merkitys lapsen kielen kehitykseen ja lukutaidon oppimiseen. Erottelukyvyn kehittymiseen vaikuttaa lapsen ääniympäristö ja sen monipuolisuus. Kahden ja kolmen vuoden iässä lapset haluavat monesti itse jakaa soittimia ja viedä niitä takaisin paikoilleen. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 110.)

Lapsi oppii kuuntelemaan ja seuraamaan muiden esityksiä ja toivomaan oman makunsa mukaista musiikkia. Musiikin avulla voidaan eläytyä erilaisiin tunteisiin. Lasten kanssa voidaan tunnistaa keskenään hyvin poikkeavia sävyjä, esimerkiksi hiljainen ja voimakas. Lapsi tunnistaa perusrytmin ja kykenee eläytymään musiikkiin. Musiikkiliikunnassa lapsi osaa seurata ohjeita ja osaa kontrolloida omia liikkeitään. Perusrytmin soittamiseen käytetään kehosoittimia ja rytmisoittimia. Lapsi osaa laulaa tuttua laulua ja osaa myös improvisoida esimerkiksi laulaen päivän tapahtumista. Oman äänen käyttämisestä on tullut tavallinen itsensä ilmaisukeino, ja lapsi nauttii siitä. Pikkuhiljaa lapset oppivat laulamaan myös ryhmässä aikuisen avulla. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 111–115.)

5.4 3–4-vuotiaat

Jäljittelyvaiheessa lapsi alkaa jäljitellä kuulemiaan melodioita, ns. standardilauluja. Niillä tarkoitetaan kulttuuriin vakiintuneita tyypillisiä lastenlauluja, kuten Hämähämähäkki. Jäljittelylaulut sekoittuvat aluksi omiin spontaaneihin tuotoksiin. Lastenlaulut syrjäyttävät ennen pitkää lasten omat tuotokset, mutta lasten kyky luoda omia melodioita ei kuitenkaan häviä. (Ahonen 2004, 86–87.)

3–4-vuotias lapsi osaa jo soittaa yksinkertaisia rytmisoittimia ja toistaa kaiku-rytmejä. Äänen kontrolli ja arviointi alkavat kehittyä. Tuttuja loruja saatetaan liittää tuttuihin parin säveleen lauluihin. Lapsi tulee tietoisiksi temposta, sykkeestä, melodiasta ja sävelkorkeudesta. Lapsen lauluissa näkyy yhä selvemmin ympäristön vaikutus. Mikäli lapselle lauletaan kotona tai päivähoitossa paljon, osaa ja haluaa hän myös itse toistaa lauluja ja keksiä omia lauluja.

Lapsi tanssii mielellään itse, mutta myös ryhmässä tai parin kanssa, esimerkiksi laululeikeissä. Useimmat tämän ikäisistä lapsista erottavat myös nopean ja hitaan ja reagoivat niihin liikkeillä. (Ruokonen 2001, 126.)

Kolmen ja neljän vuoden iässä lasta kannustetaan laulamaan ja käyttämään omaa ääntään jännittämättä. Loruttelu kehittää selkeää artikulaatiota ja puheintonaatiota. Pelkkä laulaminen on helpompaa kuin keskittyminen laulamiseen ja soittamiseen. Tuttuja lauluja voidaan kuitenkin säestää tutuilla soittimilla. Jokaiselle tulee antaa oma soittokokemus antamalla jokaisen kokeilla uusia soittimia. Soittaminen kehittää motorisia taitoja ja koordinaatiokykyä. Lapsi osaa eläytyä musiikin mukaan. Lapset osaavat erottaa äänen hiljaisuudesta ja nopean tempon hitaasta. Yksinkertaisia piirileikkejä voidaan leikkiä. Lapsi oppii hallitsemaan omaa kehoaan liikkumalla musiikin tempon mukaisesti sekä erottamaan eri musiikin lajeja. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 115–119.)

Kolmevuotias lapsi oppii useimmiten toistamaan lyhyen ja tutun laulun kokonaisuutena oikein. Myös spontaanit laulut pitenevät ja voivat olla sanoiltaan, melodialtaan ja rytmiltään sekoitus opittujen laulujen osia ja omia versioita. Kolmevuotias alkaa myös osallistua laululeikkeihin sekä opetella laulamaan piirissä tai ketjussa kulkien. Laulujen opettamiseen hyvä keino on kaikumene- telmä, jossa lyhyt säe toistetaan välittömästi. Yhteislaulun taitoa aletaan harjoitella noin kolmen vuoden iässä. Aikuinen voi ohjata lapsia yhteislaulun pariin selkeillä ohjeilla, kuten ”aloitetaan yhtä aikaa” ja laulamalla yhdessä lasten kanssa. Laulamisen ohjaaminen on tässä vaiheessa hyvää kielen rikastamista ja puhekasvatusta. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 67.)

5.5 4–6-vuotiaat

3–5-vuotiaiden musiikkikasvatuksessa kehitetään sekä ryhmän kykyä yhteislauluun ja leikkeihin, että jokaisen omaa äänellistä ilmaisukykyä. Niiden lasten kohdalla, joilla on vaikeuksia puheen ja kielen hahmottamisessa, korostuu erityisesti rytmikasvatus. Esimerkiksi musiikkiliikunnallisissa harjoituksissa koko

keho on mukana, kun liikutaan tietyssä tempossa sykkeen tai sanarytmin mukaan. Laulettaessa ja loruttaessa voidaan käyttää kehotaputuksia, ja kun ne sujuvat, ottaa mukaan rytmisoittimia. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 67–68.)

4–5-vuotias lapsi kykenee muistamaan ja laulamaan kokonaisia lauluja. Hän laulaa spontaanisti ja nauttii ryhmälaulusta. Lapsi tuntee jo äänen ominaisuuksiin liittyviä vastakohtapareja, kuten korkea-matala ja nopea-hidas. Hän tekee havaintoja äänistä ja kykenee esimerkiksi tunnistamaan instrumentteja äänen perusteella. Lapsi alkaa taputtaa sanarytmiä. Myös liikkeet ovat jo dynaamisempia ja reagoivat tempoon. (Ruokonen 2001, 126.)

5–6-vuotiaana lapsi tajuaa rytmin, melodian ja sävelkorkeuden olemassaolon. Lapsi laulaa yhä tarkemmin opetettuja lauluja. Hän tajuaa myös sointujen ja harmonian olemassaolon. Lapsi osaa käyttää jalkoja sekä käsiä itsenäisesti, esimerkiksi taputtamalla sanarytmiä ja kävelemällä sykkeessä. Lapsi nauttii musiikillisista ryhmäleikeistä ja -tansseista ja oppii niitä. (Ruokonen 2001, 126.)

Musiikkikasvatuksessa toistuvat koko ajan aiemmin opitut asiat. 4–6-vuotiaana lapsen kieli on sen verran kehittynyt, että heille voidaan antaa sanallisia ohjeita. Lapsi haluaa toimia ryhmässä, ja onnistumisen kokeminen on hyvin tärkeää. Musiikkisadut ja oma improvisointi kasvattavat lapsen mielikuvitusta ja luovuutta. Musiikkiliikunnan avulla lapsen motorikka ja koordinaatio kehittyvät. Lapset voivat laulaa eri tavoilla, esimerkiksi hiljaa, iloisesti tai korkealta matalalle. Lauluja voidaan laulaa monipuolisemmin. Yksinkertaisissa lauluissa voidaan keskittyä äänen puhtauteen. Perushoitotilanteissa voidaan välillä puhua laulamalla. Tavoitteena on, että lapsi käyttää ääntään luontevasti ja luovasti. 4–6 -vuotiaana musiikillinen muisti ja sisäisen kuulemisen taito kehittyvät. 4–5 -vuotiaan sanavarasto on niin kehittynyt, että joidenkin laulettavien laulujen tulisi sisältää hassuttelevia ja luovia sanoituksia. Lauluja voidaan säveltää kehosoitimin ensin perusrytmiä säestäen ja myöhemmin sanarytmin tahdissa. Laulettu lauluarvoitukset tukevat kielen ja musiikillisen muistin kehitystä. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 119–121.)

Tässä iässä on hyvä tutustua erilaisiin soittimiin, ja niitä voidaan käyttää myös abstraktisesti eli kuvaillaan soittamalla esimerkiksi sateen ääntä. Esimerkiksi kannelta tai nokkahuilua soittaessa lasten hienomotoriikka, koordinaatiokyky ja musiikillinen muisti kehittyvät. Mielikuvitus ja luovuus kehittyvät. Ryhmässä soittaminen kehittää sosiaalisia taitoja sekä omat soolo-osuudet itsenäisyyttä. Kuunneltaessa erilaisia musiikinäytteitä lapsi oppii arvioimaan musiikkia. Lapset oppivat liikkumaan ja musisoimaan samaan aikaan, esimerkiksi taputtamaan samalla kun kävellään. Yhdessä liikkuminen musiikin tahtiin antaa lapselle elämyksiä, tunteen yhteenkuuluvuudesta ja kehittää sosiaalisia taitoja. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 122–124.)

6 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena on jokin konkreettinen tuote, kuten tietopaketti, ohjeistus, portfolio tai tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytännön toteutus että raportointi. Raportoinnissa tulee käsitellä konkreettisen tuotoksen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja. Myös toiminnallinen opinnäytetyö kaipaa teoreettista viitekehystä ja tietoperustaa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 30, 51.)

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme aiheena on musiikkikasvatus päiväkodissa. Teimme toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tuotoksena syntyi Musiikista iloa arkeen -musiikkikansio työväliseksi varhaiskasvattajille. Kansion olisi tarkoitus olla hyödyksi kaikille varhaiskasvattajille, myös heille, jotka eivät koe musiikkia omaksi osaamisalueekseen. Kansion ideoita voidaan hyödyntää päiväkodin arjessa, niin suunnitelluissa tuokioissa kuin muussakin toiminnassa, esimerkiksi siirtymä- tai odotustilanteissa. Tarkoituksena oli myös itse oppia aiheesta lisää ja saada tietoa, jota voimme hyödyntää tulevassa työssämme.

Työn tavoitteena oli perehtyä alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatukseen. Selvitimme musiikkikasvatuksen merkitystä, ja sitä, kuinka sitä voidaan eri tavoin toteuttaa. Työn keskeinen tuotos on musiikkikansio, jota varhaiskasvatta-

jat voivat hyödyntää päiväkodin arjessa ja musiikkikasvatuksessa. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä tuokiokeskeisyys vähenee ja esimerkiksi pienryhmätoiminnan merkitys on kasvanut. Tarkoituksena oli, että kansio sisältäisi vinkkejä hyödynnettäväksi tuokioiden lisäksi myös esimerkiksi siirtymätilanteissa, pienryhmätoiminnassa tai muissa päivän tilanteissa. Kansioon oli tarkoituksena tulla myös pieni teoriaosuus musiikkikasvatukseen liittyen.

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Kyselimme päiväkodeilta tarvetta ja kiinnostusta tämän kaltaiselle työlle, ja saimme yhteistyökumppaniksemme Haminan Linnoituksen päiväkodin, jossa oltiin kiinnostuneita aiheesta. Valmis kansio voidaan antaa myös muiden päiväkotien käyttöön.

7.1 Prosessi

Opinnäytetyöprosessimme alkoi aiheen keksimisellä syksyllä 2017. Kiinnostus aiheeseen heräsi, sillä meillä on molemmilla musiikillista taustaa. Aihe on tärkeä, sillä musiikilla on suuri merkitys ihmiselle. Sen hyödyt ovat laaja-alaisia. Yhtenä varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten musiikillisen ilmaisun kehittymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 30–31.) Aiheen päättämisen jälkeen aloimme etsiä työllemme tilaajaa. Löysimme tilaajan marraskuussa 2017. Tapasimme Linnoituksen päiväkodin johtajan joulukuussa ja keskustelimme enemmän opinnäytetyön tarkoituksesta ja prosessista.

Tammikuussa aloimme kirjoittaa opinnäytetyön suunnitelmaa ja pidimme suunnitelmaseminaarin ohjaavan opettajan kanssa. Allekirjoitimme myös opinnäytetyösopimuksen tilaajan kanssa. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen haimme tutkimuslupaa Haminan kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Seuraavaksi aloimme koota työn teoreettista viitekehystä.

7.2 Tiedonkeruu

Kun tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen, laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva selvityksen toteuttamisessa. Se on hyödyllinen

myös silloin, kun halutaan toteuttaa kohderyhmän näkemyksiin nojautuva idea. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.)

7.2.1 Alkukartoituskysely

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Niitä voidaan kuitenkin käyttää osana toteutustapaa. Tutkimuksellista selvitystä voidaan käyttää esimerkiksi kohderyhmän tarpeiden selvittämiseksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–57.) Käytimme kyselyä, sillä halusimme selvittää kohderyhmän eli päiväkodin henkilökunnan tarpeita ja toiveita musiikkikansioon liittyen sekä nykytilannetta musiikkikasvatuksen toteutuksen suhteen.

Helmikuussa toteutimme alkukartoituskyselyn päiväkotien lastentarhanopettajille. Vastauksia saimme seitsemän. Kyselyssä kartoitimme, missä tilanteissa, milloin ja kuinka usein päiväkodissa toteutetaan musiikkikasvatusta. Vastauksiksi saimme, että musiikkikasvatusta toteutetaan tuokioilla, siirtymä- ja odotelutilanteissa, aamu-/päiväpiirissä, erillisillä musiikkitunneilla, liikunnassa/jumpassa, monissa arjen tilanteissa ja lapsilähtöisesti milloin vain. Musiikkikasvatusta toteutetaan vähintään kerran viikossa tai joillakin päivittäin. Joskus jopa useamman kerran päivässä.

Kysyimme myös, miten musiikkikasvatusta toteutetaan. Vastajat kertoivat toteuttavansa musiikkikasvatusta laululeikkien, musiikin kuuntelun, soittamisen, laulujen, lorujen, rytmittelyn, erilaisten tempojen, äänten kuuntelun, musiikkimaalauksen, musiikkiliikunnan, tanssin, juhlatapahtumien, ryhmän tai koko talon lauluhetkien, taputusten sekä leikkien kautta.

Lopuksi kysyimme vielä, mitä tekemäämme musiikkikansioon kaivattaisiin, jotta se olisi mahdollisimman hyödyllinen, ja mihin vastaajat kaipaisivat vinkkejä. Kansioon toivottiin helppoja laululeikkejä ja loruja sekä kuvia niistä, infoa lauluista, joita löytyisi CD:ltä tai Spotifysta, yksinkertaisia ja nykyaikaisia laululeikkejä, helppoja ohjeita soittimien mukaan ottamiseen, vinkkejä musiikkiliikuntaan ja tanssiin, lauluja ja leikkejä teemojen mukaan, kuvitettuja laulujen

sanoja, uusia monipuolisia ja pienemmille sopivia lauluja, ääninäytteitä lauluista ja soittamista, musiikkia muun toiminnan, esimerkiksi musiikkimaalauksen tueksi ja omaa materiaalia s2:lle. Lisäksi kaivattiin tietoa siitä, mitä eri ikäkausiin sisältyy ja mitä voi tehdä eri ikäisten kanssa.

7.2.2 Haastattelut

Aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi haastatteluilla. Yksilöhaastatteluissa aineistoa voidaan kerätä joko lomake- tai teemahaastatteluilla. Puolistrukturoitu teemahaastattelu toimii toiminnallisessa opinnäytetyössä esimerkiksi silloin, kun halutaan kerätä tietoa jostakin tietystä teemasta tai haastatella asiantuntijoita. Tällöin esimerkiksi kysymysten tarkkaa järjestystä ei ole määritelty. (Vilkka & Airaksinen 2003, 63.)

Haastattelimme kahta lastentarhanopettajaa musiikkikasvatukseen liittyen. Toinen heistä työskentelee 3–6 -vuotiaiden ryhmässä, ja toinen heistä on työskennellyt sekä alle 3-vuotiaiden että yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Kysyimme, pidetäänkö musiikkia tärkeänä osana varhaiskasvatusta päiväkodissa. Molempien mielestä musiikkia pidetään melko tärkeänä, mutta sen merkitystä voisi nostaa vielä enemmän ja lisää koulutusta aiheeseen liittyen kaivattaisiin. Lisäksi saattaa olla kiinni vetäjästä, kuinka paljon musiikkia on osana päiviä. Musiikin hyödyntäminen saattaa korostua enemmän heillä, joilla on itsellään musiikillista taustaa tai kiinnostusta.

Seuraavaksi kysyimme, millaisia hyötyjä haastateltavat ovat huomanneet musiikkikasvatuksesta olevan. Molemmat kokivat hyötynä sen, että voidaan tukea lasten musiikin oppimista ja tutustuttaa heitä siihen. Musiikkikasvatuksella voidaan saada lapset myös innostumaan musiikista, ja monesti he innostuvat uusien laulujen oppimisesta. Päiväkodin musiikkikasvatuksella tuetaan myös niiden lasten musiikin oppimista tai musiikkiin tutustumista, joilla ei kotona välttämättä ole musiikki niin suurella roolilla. Musiikin avulla voidaan myös ylläpitää perinteitä. Lisäksi musiikki liittyy vahvasti tunnemaailmaan. Sitä voidaan käyttää niin rauhoittavana elementtinä, ilon tuojana ja kaikenlaisten tunteiden, kuten myös surun käsittelijänä.

Muistan joskus aikanaa esimerkiksi sellanen laulu ku Nalle sairastaa, tiiätte tän, niin tota se on joskus hyvinkin syviä tuntoja herättäny lapsissa, että kun nalle on kipeänä.

Niitten mielestä ainaki ku ne oppii noi laulut, ni ne on hirveen hauskoja, että nehän meinais rallatella niitä joka paikassa sitte sen jälkeen.

Rauhoittumistilanteissa tärkeää on, että laulut ovat tuttuja. Etenkin alle 3-vuotiailla tutut laulut tuovat turvallisuuden tunnetta. Rytmikan koettiin luovan pohjaa esimerkiksi matemaattisille taidoille ja lukutaidolle. Lisäksi musiikki on yhteydessä liikuntaan ja rytmityksen avulla voidaan harjoitella esimerkiksi erilaisia liikkeitä, kuten marssia tai juoksua. Soittimien käyttö tukee välineenhallintaa. Musiikkikasvatuksessa on kuitenkin tärkeää etenkin pienten lasten kohdalla luoda hyviä elämyksiä musiikin kautta.

Kysyimme, millä tavoin ja millaisissa tilanteissa musiikkikasvatusta toteutetaan. Rauhoittumistilanteiden lisäksi musiikkia hyödynnetään esimerkiksi liikunnassa ja tanssimisessa. Lisäksi sitä liitetään erilaisiin juhlapyyhiin, eri vuodenaikoihin tai erilaisiin teemoihin. Vaikka musiikkia käytetään paljon erilaisissa tilanteissa, voisi sitä hyödyntää vieläkin enemmän.

Kysyttäessä lapsilähtöisyyden näkymisestä musiikkikasvatuksessa saimme monenlaisia vastauksia. Lapset saattavat usein toivoa tiettyjä lempilaulujaan. Tärkeää on, että lapsi tulee kuulluksi myös musiikkihetkissä. Jos lapsi ei halua osallistua, hänen voi antaa vain kuunnella. Myös lasten ehdotuksia siitä, mitä musiikkihetkellä halutaan tehdä, voidaan ottaa huomioon. Etenkin alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla on tärkeää ottaa huomioon, mikä lapsia innostaa sillä hetkellä ja siinä kehitysvaiheessa. Lapsille tarjotaan myös erilaisia mahdollisuuksia soittimien käyttöön. Lasten toiveet huomioidaan myös muissa tilanteissa.

Jos lapsi sanoo, että voisinko käyttää soittimia, niinku jossaan muussa tilanteessa, tai et voitaisko laulaa täs kohtaa vaik joku laulu, et tartutaa niinku siihen lapsen ehdotukseen.

Kysyimme myös musiikkituokioiden suunnittelemisesta. Työnjako voi olla eri ryhmissä erilainen, mutta musiikkihetkien pito voidaan esimerkiksi jakaa vuoroihin kasvattajien kesken. Yhdessä voidaan suunnitella, mitä asioita musiikkituokioissa halutaan ottaa esille, mutta aina aika ei riitä yhteiseen suunnitteluun. Joskus suunnittelemisen saattaa painottua lastentarhanopettajan vastuulle tai heille, jotka kokevat musiikin enemmän omakseen. Tärkeää olisi kuitenkin huomioida, että musiikkikasvatusta on monenlaista, eikä välttämättä tarvitse osata soittaa tai laulaa.

Et pelko pois vaan, et lapset ei tosiaan niinku yhtään, jos et osaa säveltäkään oikein laulaa, ni he ei siihen kiinnitä huomioo.

Musiikkituokioissa voi olla erilaisia rakenteita, mutta tärkeää olisi selkeä alku ja loppu. Sisältö voi rakentua erilaisista asioista. Tuokioon voidaan sisällyttää esimerkiksi nimien ja viikonpäivien läpikäymistä, rytmittämistä, kehosoitamista tai liikkumista. Musiikkituokioihin voidaan sisällyttää myös esimerkiksi muotojen ja värien opettelua, eli hyvin monenlaisia asioita.

Kysyimme, mitä on tärkeää huomioida musiikkikasvatuksessa. Tärkeää on huomioida lasten ikä ja kehitystaso. Ikä voi vaikuttaa esimerkiksi jaksamiseen. Kehityksessä on huomioitava, millaisia tarpeita tai tuen tarpeita lapsilla on. Myös fyysinen ympäristö on huomioitava. Musiikkia voi tehdä missä vaan, mutta varsinaisiin musiikkituokioihin on hyvä miettiä, millainen tila tarvitaan. Välillä lapsiryhmiä voidaan jakaa pienempiin ryhmiin, että saadaan tehtyä erilaisia asioita. Tärkeää on, että kaikki lapset hyväksytään, jotta kaikki uskalta-
vat liittyä hetkeen.

Ulkopuolisten tahojen pitämiä musiikkihetkiä ei päiväkodissa kovin paljoa ole. Joitakin on käynyt, mutta pitkälti musiikkihetket rajoittuvat päiväkodin omaan toimintaan. Joskus on ollut päiväkodin yhteistä musiikkitoimintaa, mutta sellaista voisi olla enemmänkin. Lisäksi myös ulkopuolisia musiikkitoimijoita otettaisiin mieluummin enemmän vierailemaan.

Lopuksi kysyimme, tuliko haastateltavilla mieleen vielä jotain kerrottavaa. Esille nousi musiikkiin liittyvän lisäkoulutuksen ja materiaalien tarve. Lisäksi kaivattaisiin enemmän huomiota erilaisiin mahdollisuuksiin, joissa musiikkia voisi päivän aikana hyödyntää.

Sillälailla just et se tulis sellaseks arkiseks asiaks, millä voitais sitä iloa ja oppia tuoda lisää tänne päiväkotiin.

7.3 Kansion rakentaminen

Alkukartoituskyselyssä esiin nousseiden toiveiden pohjalta aloimme etsiä sopivaa materiaalia. Hyödynsimme myös haastatteluista ja teoreettisen viitekehysten kirjallisuudesta esiin noussutta tärkeää tietoa. Pyrimme etsimään mahdollisimman monipuolista materiaalia. Kansion alkuun laitoimme teoriaosuden, jossa kerromme musiikkikasvatuksen hyödyistä sekä eri-ikäisten lasten musiikkikasvatuksesta. Kerromme, mitkä asiat korostuvat musiikkikasvatuksessa minkäkin ikäisten lasten kanssa sekä listasimme konkreettisia vinkkejä eri-ikäisten kanssa tapahtuvaan toimintaan. Halusimme laittaa kansioon tämän osuuden, koska on tärkeää huomioida lasten ikä ja kehitystaso. Lisäksi teoriaosuudessa on selitetty muutamia musiikin peruskäsitteitä.

Seuraava kansion osuus sisältää laululeikkejä. Laululeikit sisältävät sanat ja leikkiohjeen. Nuotteja lauluihin emme valitettavasti voineet lisätä tekijänoikeussyistä. Lisäsimme kuitenkin tiedon, mistä kirjasta nuotit voi halutessaan löytää. Lisäksi kokosimme kansioon erilaisia loruja. Erikseen listasimme ruokailu-, siirtymä- ja pukeutumistilanteisiin sopivia loruja. Osa loruista sisältää myös leikkiohjeen. Lorujen yhteyteen lisäsimme niihin sopivia kuvia. Kuvat ovat papunetistä. Papunetissä on kuvapankki, jonka materiaalia saa käyttää esimerkiksi opetuksessa. Kansiossa olevista loruista ja niihin sopivista kuvista voi halutessaan tehdä lorukortteja, joita voi hyödyntää erilaisissa tilanteissa. (Papunet.net 2018.)

Lisäksi kansio sisältää erilaisia leikkejä. Leikit ovat jaoteltu musiikkiliikuntaan, kuuntelu-/ääniharjoituksiin, luovaan tekemiseen ja laulun valinta -leikkeihin.

Musiikkiliikuntaleikkien avulla voidaan harjoitella esimerkiksi vastakohtapareja (esim. Kiihtyvä-hidastuva), rytmiä, sosiaalisia taitoja sekä luovaa liikkumista. Kuuntelu- ja ääniharjoitusten avulla voidaan harjoitella erilaisten äänten kuuntelemista, vastakohtapareja (esim. Ääni-hiljaisuus) ja äänen voimakkuuden hallintaa. Luovalla tekemisellä voidaan esimerkiksi vahvistaa itsetuntoa sekä yhdistellä ääntä ja kuvaa.

Kansion soittamisesta kertovassa osiossa kerromme vinkkejä lasten kanssa soittamiseen sekä kehorytmien hyödyntämiseen. Annoimme vinkkejä myös omien soittimien askarteluun. Kansio sisältää myös keinoja uuden laulun opetteluun. Kansiossa kerrotaan musiikkituokion sisällöstä sekä vinkkejä, kuinka saada musiikkituokiosta toimiva kokonaisuus. Lisäksi kerromme musiikin hyödyntämisestä erilaisissa tilanteissa.

Koska nyky-yhteiskuntamme on hyvin teknologiapainotteinen, lisäsimme kansion oman pienen osuuden teknologian hyödyntämisestä musiikkikasvatuksessa. Älylaitteiden avulla voidaan esimerkiksi tallentaa musiikkia ja erilaisia ääniä sekä omia tuotoksia. Tällainen toiminta kehittää luovuutta. Koska muun toiminnan, kuten musiikkimaalauksen, tueksi toivottiin musiikkia, listasimme musiikkimaalaukseen soveltuvaa musiikkia teemoittain. Alkukartoituskyselyssä toivottiin myös omaa materiaalia lapsille, joilla suomi on toisena kielellä. Tähän liittyen kansio sisältää muutamia vinkkejä ja tietoa, mistä löytää lisää materiaalia. Kansion lopussa on laululuettelo, jossa lauluja on listattu eri teemojen mukaan. Nuottien puuttumisen vuoksi laulujen perässä on kerrottu, mistä kirjasta tai cd:stä laulun voi löytää.

8 ARVIOINTI

Saatuamme kansion alustavan version valmiiksi annoimme sen kokeiltavaksi päiväkodin henkilöstölle. Teimme kyselyn, jossa pyysimme palautetta kansiosta. Kysyimme mielipidettä kansion ulkoasusta, sisällöstä sekä luettavuudesta. Annoimme mahdollisuuden toivoa jotain lisää sekä kertoa, mitä olisi voinut tehdä toisin.

Vastauksissa kansion ulkoasua pidettiin siistinä ja selkeänä, sekä mukavalta tutustua. Kansion sisällöstä sanottiin, että materiaali on monipuolista ja käyttökelpoista sekä siihen on paneuduttu. Kansion teoriaosuutta pidettiin hyödyllisenä. Kansion luettavuutta pidettiin selkeänä ja helppolukuisena. Loruja jaoteltua pidettiin selkeänä. Saimme hyvää palautetta siitä, että yksissä kansissa on monipuolisesti loruja, lauluja ja leikkejä. Kansiota pidettiin oivana välineenä erityisesti työuraa aloittelevalle työntekijälle, mutta myös pidempään työskennelleet saavat siitä vinkkejä ja uusia ideoita. Myös kansion lopussa olevasta eri teemoihin jaotellusta laululuettelosta pidettiin. Yhdessä palautteessa toivottiin hieman laajempaa soittamiseen liittyvää osuutta. Huomioimme tämän toiveen lopullisessa kansiossa.

Saamamme palautteen perusteella kansio koettiin hyödylliseksi. Tavoitteenamme oli luoda kansio, jota varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää niin suunnitelluissa musiikkihetkissä kuin muussakin toiminnassa. Koemme onnistuneemme tässä. Vaikka meillä on musiikillista taustaa, kokemusta juuri varhaisiän musiikkikasvatuksesta tai siihen sopivasta materiaalista ei juurikaan ollut. Työn yhtenä tavoitteena olikin oppia aiheesta lisää. Koemme, että voisimme itsekin hyödyntää kansiota tulevassa työssämme.

Eettisyys ja luotettavuus

Hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen takaa parhaiten tutkimuksen luotettavuuden. Tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa on tärkeää noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Tiedonhankintamenetelmien tulee olla eettisesti kestäviä. Tutkimukseen osallistuville henkilöille tulee kertoa kaikki tarvittava tieto tutkimuksen kulusta. Tutkimustietoja käsitellessä on huomioitava luottamuksellisuus ja anonymiteetti. (Kuula 2011, 34–35; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyöprosessissa eettisyys on tärkeää. Kyselymme saatekirjeessä kerroimme, mitä varten kysely tehdään. Sekä kyselyissä että haastatteluissa

pyrimme muotoilemaan kysymykset niin, että ne eivät johdattelisi vastaajaa liikaa. Kyselyt tehtiin nimettöminä ja kyselyissä käytimme avoimia kysymyksiä. Kyselyihin vastaaminen oli vapaaehtoista. Myös halukkaat haastateltavat saivat ilmoittautua meille itse.

Opinnäytetyömme tulosten luotettavuuteen vaikutti palautekyselyn tulosten vähäinen määrä. Kesäloma-ajat vaikuttivat siihen, että emme saaneet palautekyselyyn yhtä paljon vastauksia kuin alkukartoituskyselyyn. Alkuperäisestä aikataulusta poiketen päätimme vielä pidentää kyselyn vastausaikaa. Lähetimme palautekyselyn toukokuussa, ja vastausaikaa oli noin viisi viikkoa. Vastausten puutteen vuoksi pidimme kyselyn auki vielä elokuulle asti.

9 POHDINTA

Haastattelumme perusteella musiikkikasvatusta pidettiin päiväkodissa tärkeänä, ja siitä koettiin olevan paljon hyötyä. Kuitenkin sen merkitystä voisi haastateltavien mielestä vielä nostaa, ja lisäkoulutusta kaivattiin. Tietoa kaivattiin esimerkiksi siitä, miten musiikkia voisi vielä enemmän hyödyntää päiväkodin arjessa. Toivomme, että tämän kansion myötä kasvattajat saisivat lisää hyödyllisiä vinkkejä ja innostuisivat lisäämään musiikin osuutta päiväkodin toiminnassa. Toiveenamme on myös, että kansiota voisivat saada hyödyllisiä vinkkejä he, jotka eivät ole kokeneet musiikkia omaksi vahvuudekseen.

Sen lisäksi, että opimme paljon musiikkikasvatuksesta, opimme prosessin aikana esimerkiksi ajankäytön suunnittelusta. Jos meillä olisi ollut enemmän aikaa, olisimme voineet esimerkiksi käydä havainnoimassa päiväkodissa pidettäviä musiikkihetkiä tai pitää itse tuokioita, joissa olisimme testanneet kansion materiaalien toimivuutta.

Lapsi saa ensimmäiset kontaktinsa musiikkiin vanhempiensa välityksellä. Musiikkia luontevasti sisältävä kotiympäristö tarjoaa lapsen musiikilliselle kasvulle suotuisan ympäristön, mutta myös päiväkodissa tapahtuva musiikkikasvatus on tärkeää, koska kaikkien kotona musiikki ei välttämättä ole niin suuressa roolissa. Parhaassa tapauksessa päiväkodin musiikkikasvatuksella voidaan tukea lapsen kotona alkanutta musiikillista kasvua. Ympäristöt, joissa lapset

varttuvat, vaikuttavat yksilöllisiin eroihin. Näistä eroista huolimatta jokaisella tulisi olla mahdollisuus iloita ja nauttia musiikista niin arjessa kuin juhlassa. Musiikki antaa paljon, emmekä välttämättä huomaa, kuinka monenlaisia hyviä vaikutuksia sillä onkaan, ennen kuin asiaa käy kunnolla tarkastelemaan.

Pohdittaessa työmme mahdollisia jatkokehitysideoita mieleemme nousi suomi toisena kielenä -opetus, koska monikulttuurisuus on nykypäivänä tärkeässä roolissa myös päiväkodissa. Lapset tulevat erilaisista kulttuuritaustoista. Päiväkoti on monille ympäristö, jossa he oppivat suomen kieltä. Alkukartoituskyselyssä toivottiin s2-opetukseen soveltuvaa materiaalia, jota kansiomme sisältää hieman. Yhtenä jatkokehitysideana voisikin olla erityisesti s2-opetukseen soveltuvaa materiaalia sisältävä kansio.

Toinen jatkokehitysidea voisi olla sähköinen musiikkikansio, johon olisi mahdollista sisällyttää esimerkiksi ääninäytteitä soittamista ja lauluista. Ääninäytteiden avulla uusia lauluja voisi olla helpompaa opetella kuin pelkistä nuoteista lukemalla. Nykyään monissa päiväkodeissa on käytössä esimerkiksi tabletteja, joiden avulla sähköistä musiikkikansiota voisi helposti hyödyntää musiikkihetkillä lasten kanssa.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: FINN LECTURA.

Huhtinen-Hildén, L. 2013. Kanssakulkijana musiikin alkupoluilla. Teoksessa: Juntunen, M-L., Nikkanen, H. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juntunen, M-L., Nikkanen, H. & Westerlund, H. 2013. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Kaikkonen, M. & Laes, T. 2013. Musiikkikasvattaja inklusion ja tasa-arvoisen oppimisen edistäjänä. Teoksessa: Juntunen, M-L., Nikkanen, H. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Korhonen, R., Rönkkö, M-L. & Aerila, J-A. 2010. Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Lapsi ja musiikki seurakunnassa. 2016. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 24, Kirkko ja toiminta. Kuopio: Grano Oy.

Leppänen, T., Unkari-Virtanen, L. & Sintonen, S. 2013. Kriittinen kulttuurikasvattaja ja musiikkikasvatuksen traditiot. Teoksessa: Juntunen, M-L., Nikkanen, H. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Tallinna: Paino Printall.

Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Suomen musiikkikasvatusseura. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Making music may improve young children's behavior. 2013. ScienceDaily. 5.9.2013. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sciencedaily.com/releases/2013/09/130905202851.htm> [viitattu 1.9.2018].

Marjanen, K. 2009. Musiikkisuunnittelu varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Suomen musiikkikasvatusseura. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Musiikki on äänekäs terapeutti. 2012. Yle kulttuuri. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.2.2015. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6377567> [viitattu 20.8.2018].

Musiikki varhaiskasvatuksessa s.a. Iin kunta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/iin-kunta/ops-2016/ikvo/vo/mv> [viitattu 19.8.2018].

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy.

Paasonen, T. 2009. Pienestä laulusta iso ilo. Helsinki: Printel.

Papunet.net. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://papunet.net/> [viitattu 25.9.2018].

Partti, H., Westerlund, H. & Björk, C. 2013. Oppimiskäsitykset reflektiivisen musiikkikasvattajan toiminnan ohjaajina. Teoksessa: Juntunen M-L., Nikkanen H. & Westerlund H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Prososiaalisuus. 2016. YSA – Yleinen suomalainen asiasanasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://finto.fi/ysa/fi/page/Y159233> [viitattu 8.9.2018].

Ruokonen, I. 2017. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: PS kustannus.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa: Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html [viitattu 27.9.2018].

Saarikallio, S. 2009. Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Vaasa: Suomen musiikkikasvatusseura.

Sinkkonen, J. 2009. Musiikki – yhtä aikaa yksilöllistä ja jaettua. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Vaasa: Suomen musiikkikasvatusseura.

Uusi varhaiskasvatuslaki hyväksytty eduskunnassa. 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriö. 27.6.2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkelii/-/asset_publisher/uusi-varhaiskasvatuslaki-hyvaksyty-eduskunnassa [viitattu 30.8.2018].

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 18.8.2018].

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatuspäällikkö

Asia, jota päätös koskee	Tutkimusluvan myöntäminen
Asianosaiset	Sonja Kukkonen ja Joanna Joas
Selostus asiasta/ Perustelut	Joanna Joas ja Sonja Kukkonen opiskelevat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Kotkassa. Opinnäytetyön aihe on Musiikkikansio. Kyselyn toteutus tehdään verkkokyselynä.
Päätös	Myönnän Sonja Kukkoselle ja Joanna Joakselle tutkimusluvan.
Allekirjoitus	

Tämä päätös on sähköisesti allekirjoitettu Haminan kaupungin asianhallintajärjestelmässä.

Palmola Tiina
Varhaiskasvatuspäällikkö

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

- Oikaisuvaatimusoikeus** Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.
- Oikaisuvaatimusviranomainen** Haminan kaupunginhallitus
PL 70, Raatihuoneentori 1
49400 HAMINA
kirjaamo@hamina.fi
- Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen** Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana.
- Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.
- Tiedoksianto asianosaisille** Sähköinen tiedoksianto
- Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen** Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti ja se tulee olla allekirjoitettuna tekijän tai hänen laillisen edustajan puolesta. Lisäksi siinä on mainittava yhteystiedot, johon asiaa koskevat ilmoitukset ja päätös voidaan toimittaa. Oikaisuvaatimuksessa tulee käydä ilmi päätös, johon oikaisua vaaditaan, sekä se, millaista oikaisua vaaditaan ja millä perusteella sitä vaaditaan.
- Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
- Nähtävillöoloaika ja -paikka** Tämä päätös pidetään yleisesti nähtävillä päätöspäivää seuraavana arkipäivänä muutoksenhakuajan Haminan kaupungin internet sivuilla.
- Tiedoksi**
- kaupunginhallitus ao. henkilöt valiokunta
- palkkalaskenta _____

7.2.2018

Hyvä varhaiskasvattaja!

Olemme sosionomiopiskelijat Joanna Joas ja Sonja Kukkonen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme liittyen lasten musiikkikasvatukseen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyy musiikkikansio, jota varhaiskasvattajat voivat hyödyntää työvälineenä. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Linnoituksen päiväkodin kanssa.

Opinnäytetyössä perehdymme alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatukseen. Selvitämme musiikkikasvatuksen merkitystä, ja kuinka sitä voidaan eri tavoin toteuttaa.

Aluksi teetämme lyhyen alkukartoituskyselyn, jossa pyrimme selvittämään mahdollisia toiveitanne kansiota varten. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömästi.

Mikäli halukkaita löytyy, voisimme myös haastatella muutamaa teistä tarkemmin päiväkodin musiikkikasvatukseen liittyen. Haastattelut tapahtuisivat maaliskuun aikana. Mikäli olet kiinnostunut, otathan yhteyttä sähköpostilla sonja.kukkonen@edu.xamk.fi

Kyselyyn voitte vastata tästä linkistä:
Vastausaika päättyy 22.2.2018.

Kiitos osallistumisesta!
Ystävällisin terveisin Joanna Joas ja Sonja Kukkonen

Alkukartoituskysely

1. Missä tilanteissa ja milloin käytätte musiikkikasvatusta?
2. Kuinka usein toteutate musiikkikasvatusta?
3. Miten toteutate musiikkikasvatusta? (esim. soittaminen, leikit, laulut, lorut jne.)
4. Mitä kaipaisit tekemäämme musiikkikansioon, jotta se olisi mahdollisimman hyödyllinen? Mihin kaipaisit lisää vinkkejä?

6.3.2018

Haastattelukysymykset

- Minkä ikäisiä lapsia ryhmässäsi on ja kuinka suuri ryhmä on?
- Pidetäänkö musiikkia tärkeänä osana varhaiskasvatusta päiväkodissanne?
- Millaisia hyötyjä olet huomannut musiikkikasvatuksesta olevan?
- Millä tavoin toteutate musiikkikasvatusta? Millaisissa tilanteissa? (Käytetäänkö musiikkia hyväksi tietyissä tilanteissa esim. rauhoittumistilanteet)
- Miten musiikkikasvatuksessanne näkyy lapsilähtöisyys?
- Jos pidätte musiikkituokioita, niin miten niiden suunnittelu tapahtuu? (Kuka suunnittelee)
- Millaisia tuokiot ovat? (Onko niissä tietty rakenne, kuinka isolle ryhmälle, mitä soittimia käytetään, jos käytetään)
- Mikä mielestäsi on tärkeää huomioida musiikkikasvatuksessa?
- Onko teillä ulkopuolisen tahon pitämiä musiikkituokioita?
- Onko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa?

8.5.2018

Hyvä varhaiskasvattaja!

Olemme sosionomiopiskelijat Joanna Joas ja Sonja Kukkonen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme liittyen lasten musiikkikasvatukseen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyy musiikkiansio, jota varhaiskasvattajat voivat hyödyntää työvälteenä. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Linnoituksen päiväkodin kanssa.

Olemme nyt koonneet alustavan version kansioista. Kansio on tämän sähköpostin liitteenä PDF-tiedostona. Olemme pyrkineet huomioimaan toiveenne kansiossa mahdollisuuksien mukaan (nuotteja emme voineet lisätä tekijänoikeussyistä). Annamme kansion teille katseltavaksi ja kokeiltavaksi ja toivomme saavamme siitä palautetta. Lopulliseen kansioon voimme tehdä vielä tarvittaessa muutoksia palautteiden pohjalta sekä mahdollisesti lisätä vielä materiaalia.

Vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivoisimme mahdollisimman monelta palautetta.

Palautekyselyyn pääset oheisesta linkistä: <https://www.webropolsurveys.com/S/7C54EAEC38191E17.par>

Kysely on avoinna 17.6. asti.

Nyt kevään ja kesän aikana teillä on varmasti monenlaisia kiireitä, mutta olisi mukavaa jos ehtisitte tutustumaan kansioon jossakin vaiheessa.

Ystävällisin terveisin Joanna Joas ja Sonja Kukkonen

Palautekysely alustavasta kansioista

1. Mitä mieltä olet kansion ulkoasusta?
2. Mitä mieltä olet kansion sisällöstä?
3. Mitä mieltä olet kansion luettavuudesta (esim. selkeys)?
4. Muita risuja ja ruusuja?
5. Koetko kansioista olevan hyötyä? Jos, niin millaista?
6. Olisitko toivonut jotain lisää? Jos, niin mitä?